

The Project Gutenberg eBook of Kaupungin lapsi, by Selma Anttila

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kaupungin lapsi

Author: Selma Anttila

Release date: April 3, 2016 [EBook #51648]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KAUPUNGIN LAPSI ***

Produced by Tapio Riikonen

KAUPUNGIN LAPSI

Kirj.

Selma Anttila

WSOY, Porvoo, 1909.

I

Saima oli väikkyvä, iloinen kaupungin neito, poimutteli tukkaansa palmikoilla ja kähertimillä, jotta se laveana ja liehuvana ympäröi hänen valkeita kasvojaan ja varjosti mustia silmiä.

— Oo, kuinka tämä elämä väliin on ihanaa! huudahti hän hypähdellen siroissa kengissään loivia portaita alas monikerroksisesta kivimuurista. Koko hänen olentonsa oli soma ja hyvin hoidettu, hieno, hilpeä ja pehmoinen.

— Ei laisinkaan — ei tämä elämä ole sinne päinkään kuin sen pitäisi olla, puhui hän vanhalle ystävälleen, koulun johtajattarelle, joka arvokkaasti säilytti kasvoillaan äidillisen hymyn suosikkinsa kaikissa tuulissa.

— Ei ole! huudahti Saima vielä varmemmin kadulle päästyään. — Minä tahtoisin päästä täältä pois sellaiseen paikkaan, missä saisi reuhtoa ja laulaa ja huutaa ja kuulla kaiun vastaavan suloisia haukkumasanvoja, missä saisi uida rauhassa taivasalla ja auringossa, kiikkua aalloilla ja puiden oksilla, kiivetä kukkuloille ja nähdä kauas! Vaan sellaista paikkaa ei ole minun laiselleni kaupunginnukelle!

Saiman iloisuus oli mennyt. Mustat silmät samentuivat, sirot kengät kapsuttelivat laimeasti kivistä käytävää ja pehmeät hartiat painuivat kumarruksiin.

— Elämä ei ole ollenkaan hauskaa. Se on pelkkiä kovia katuja ja kuumuutta, pistävää aurinkoa ja inhottavaa pölyä. Huh, mennään kotiin!

Seuralainen kohautti olkapäitään. Mentiin kotiin.

— Etkö sinä tiedä yhtään paikkaa, minne minä voisin mennä? Sano pian, sinä Vanha Viisas! Saiman jalka heilui nelistävää tahtia ja itse hän lojui mukavassa leposohvassa, silkkinen patja selän takana.

— Oo, minua kyllästyttää, kyllästyttää niin surkeasti. Minä ikävöin täältä pois joka hiuksellani! Minä antaisin koko kaupungin vaipua maan rakoon, jos sillä voisin ostaa itselleni jossakin suloisen sopukan!

— Kunpa olisin varma, että tuota halua riittäisi edes niin kauan, että siihen sopukkaan ennättäisit, vaikkei sinne olisi päivänkään matkaa, niin sanoisin minne voisit mennä, puhui Vanha Viisas.

— Oi, sano, sano sukkelaan. Tai, älä sano. Minä haalin kampsuni kasaan ja lähden, lähden suoraa päätä. Saima hypähti pystyyn mukavasta asennostaan.

— Miina, Fiina, Liisa, Kaisa, kaikki tytöt hoi! huuteli hän. Olisi luullut heitä olevan puoli tusinaa. Fiina vain tuli naurussa suin.

— Kyllä tuo neiti osaa. Antaa minulle koko allakan nimet joka päivä.

Neiti pyöri kiireenä hänen kintereillään ja yhdessä he väänsivät laatikot ja vaatekomerot mullin mallin ja latoivat vaatteet koppaan.

— Nyt sinä, Fiina, menet hakemaan hevosen. No, Vanha Viisas, olen valmis!

— Tuulihattu! Ei tänään enää kaupungin rannasta pääse. Voisit mennä junalla.

— Huh! En minä mene junalla. Eikö veneellä pääsisi?

— Jaa, veneellä voit päästä. Tästä meidän kärjestä sivuuttaa eräs laiva, joka menee sinnepäin ja ottaahan se selällä veneestä. Mutta se on vaivaloista. Ennen sinuna menisin vasta huomenna, puhui Vanha Viisas.

— En minä mene huomenna. Minä menen nyt juuri tällä minuutilla. Sinä ja Fiina tulette soutamaan. Kas, nyt on hevonen alhaalla. Tartuhan kopan korvaan. Hei!

Alas mentiin ja vene saatiin rannasta, josta ennenkin oli selälle saatettu. Vene keinui hiukan ja Saima heilutti sitä vallattomuuksissaan.

— Sano nyt, minne minun pitää mennä laivalla!

— Voit pysähtyä Aidaskorven sillalle ja sieltä mennä junalla Onkaloaholle, sitten on koko pätkä hevosmatkaa Kulanpäähän. Kulanpää on vanha talo mäen laidassa, lahden pohjukassa. Sano vain, että Vanha Viisas lähetti ja sinä saat kyllä siellä olla.

— Saan olla, saan olla. Se on ihanaa! Enempää en kaipaakaan. Voi taivas, kun saan siellä olla. Tämä on niin perin hassua ja hauskaa. Aidaskorpi, Onkaloaho ja Kula-, Kula-, Kulanpää! Sehän maistuu kuin villiriista. Ja nyt kiikumme aalloilla, ja kohta tulee laiva niin korkea kuin vuori. Se kohisee ja kyntää niin syvältä, että vesi vaahtona purskuu ja kiskoo meidät nieluunsa. Me pyörimme ja kiikumme, vaapumme ja vaivumme, puli, puli, pums — järven pohjaan!

— Hui, kauheata! Minä menen pois, laskekaa minut pois. Pian, minä hukun! Fiina huusi ja vene heilui hänen voimakkaista tempuistaan.

— No noo, Fiina! Ole hiljaa! Neiti taas hulluttelee. Eihän tässä nyt mikä kuohu tai kiehu tyynellä. Pysy nyt! Vanha Viisaskin jo hermostui.

Laivan valkoinen kylki välkkyi jo auringossa ja kokka nousi ja nousi yhä ylemmäksi veden pinnasta, mitä lähemmäksi laiva tuli. Jo heilutettiin veneessä valkoista liinaa, ja mustakaula valkea joutsen

tervehti viheltäen, tuli hiljaa luo, veisti vettä kuin hiotulla terällä aaltoa murtamatta ja heitti mukavat portaat kyljellensä, tarttui veneeseen rautaisin kynsin niin lujaan, ettei vene äännähtänytkään. Fiina nauroi kuin itkusta selvinnyt hupakko ja ihmetteli:

— Kuinka tämä nyt näin?

Saima heilui jo portaita ylös, ojensi kätensä kovaan, ruskeaan kouraan ja kiikkuen hyppäsi laivan kannelle.

— Oi, hyvästi, hyvästi, Vanha Viisas ja Fiina!

Siellä oli kiiltävää pintaa, joka nauraen välkkyi ja veitikkana iski silmää.

Vanha Viisas heilutti vaaleata päivänvarjoaan ja huusi veneestä:

— Sano terveisiä niille kuudelle!

— Kuinka monelle? huusi Saima vastaan.

— Niille kuudelle!

— Kuudelle, kuudelle! hoki Saima. Se on väliin hupsu, tuo Vanha Viisas.

Täällä oli sentään huumaavan vapaata. Ei muuta kuin vettä, saarta, tuulta ja laivaa. Ja nuo oudot ihmiset, vaan viis niistä. Ne kuuluivat maisemaan.

Saiman mustat silmät kiiluivat auringolle ja vedelle. Huntu hulmusi tuulessa. Näin oli hyvä olla.

Hän pääsi Aidaskorven sillalle, osti lipun Onkaloaholle ja jännitti junassa kärsivällisyyttään, yritti nukkuakin pätkällään pehmeällä penkillä, mutta siinä oli kuin kuumassa kätkyessä, jota pahanilkinen piika potkii huolettomasti ja äkeissään ja varistelee pölyä ja tupruttaa savua naamaan. Ei, parempi oli sittenkin istua ja jurottaa.

"Sano terveisiä kuudelle." Joka ymmärtäisi! Kulanpää, onhan Vanha Viisas siitä puhunut noin sivumennen. Isäntä kuollut, vanha emäntä, ja lapsia — ehkä heitä on kuusi!

Hän istui jo koppansa päällä Onkaloahon asemalla ja hengitti makeata maalaisilmaa ja koivun runollista tuoksua. Oikein nauratti tämä outona oleminen. Ei tunne ketään, ei tiedä minne mennä, keitä kysyä, istuu vain koppansa päällä kuin mikäkin siirtolainen, hyräilee. Ehkä joku kysyy. Hän sanoo vaan ruotsinvoittoisesti "Kulanpää". Ei mitään muuta. Luulevat ummikoksi, rupeavat puhumaan hupsusta herrasväestä, joka ei mitään ymmärrä, vaikka suitset päähän pistettäisiin.

— Tarvitseeko neiti hevosta?

Saima hyppäsi pystyyn.

— Tarvitsen, tietysti minä tarvitsen! huudahti hän pojalle innoissaan unohtaen päätöksensä näytellä ummikkoa. — Kulanpähän, onko se kaukana?

— Eihän se kaukana, pari penikulmaa vaan.

— Vaan, vai vaan! Ja teillä on tietysti rakkarinkärriä.

— Ei, vaan linjaalirattaat, kehaisi poika.

— Aijai, vai linjaalirattaat!

Poika myhäili ja heilautti kopan kärrijen peräpuolelle, istui itse päälle, kohenti ohjat Saiman oikealle sivulle ja niin sitä mentiin jyrisevää maantietä pitkin, metsien halki, peltojen poikki, kangasten kautta, ylämaata, alamaata.

— No, joko pian loppuu Onkaloaho? kysyi Saima, kun selkä alkoi väsyä ja pöly kirveliä silmiä.

— Eihän tässä vielä laidatkaan tunnu, sanoi poika.

— Mitkä laidat?

— Ne Onkaloahon laidat.

— Onko sillä laidatkin? Saimaa alkoi väsyttää mykkänä istuminen.

— Miksikäs ei olisi ja oikein jyrkät onkii.

— Onko Kulanpäässä kuusi perillistä? kysyi Saima saadakseen selville, mitä Vanha Viisas tarkoitti.

— On siellä kuus poikaa.

— Ovatko ne pieniä?

— Ei vallan, koko pitkiähän ne.

— Tarkotan: lapsia.

— Ei ne mitään lapsia. Nuorin on ylioppilaskoulussa viidennellä.

— Taivasten tekijät! huudahti Saima ja ajatteli: Se on hupsu ja häijy, se Vanha Viisas. Kun tietää, miten minä inhoan pitkäkinttuaisia, ilkeitä, ikäviä ja narrimaisia nulkkeja ja lähettää minut...

— Kuule, koska se laiva palaa, joka nyt meni?

— Huomenna kai. Neiti pitää nyt hatustaan kiinni. Nyt ne laidat alkavat, ja tässä laskee.

Ja kyllä siinä laskikin, viereni alas pitkää, kieroa mäkeä, jotta sora räiski ja pyörät töykki. Alas, yhä alemmas, kunnes järven pinta välkkyi puitten lomista ja Saima luuli hevosen nelistävän alamaan vauhdilla suoraa päätä veteen, vaan samassa se kiekkasi syrjään ja juosta hölkytti hiljempaa vauhtia tasaista tietä. Nyt tuli näkyviin ahot, viljavat pellot ja niiden liepeellä kaunis uutisrakennus, joka oli vielä kattoa vailla, ja lahden rannalla vanha kaksikerroksinen talo kumartelevana.

— Tuoko se on itse talo?

— Sehän se on.

Kumma vanha talo ja jörö puisto. Ei yhtään värikästä silmää missään. Pelkkää puuta ja heinää. Ja nuo vanhat harjuvaarit kahden puolen, korkeat ja jurot. Päälaella niillä on puita kuin sakeaa tukkaa, ei läpi näe, ei taivas vilahtelee.

— Nauraako täällä kukaan? kysyi Saima pojalta.

Poika myhäili, ajatellen mitä kaikkea herrasväki kysyy, läiskäsi hevosta ohjien perillä ja ajaa hurahutti vanhan talon kuistin eteen.

Aurinko leimahti samalla paistamaan ja portailla seisoivat vanha emäntä, lyhyt, leveä, ilosilmäinen, taustanaan suuri lasikuisti täynnä neilikoita, ruusuja, pelargoonia ja kukkivia liljoja.

— Vanha Viisas käski terveisiä ja lähetti minut tänne kesälaitumelle, sanoi Saima iloisille silmille.

— Tervetuloa! Te olette kaiketi Saima, sanoi emäntä.

Saima seurasi emäntää.

— Vien teidät tänne salin päähän toiseen kamariin.

Huone oli hämärä; ei mitään pehmeätä istuinta; puinen penkki, pöytä, pari tuolia ja sänky.

— Ahaa, tuolla on korkealla piirongin päällä pikkuruinen peili! huudahti Saima. Tui, tui, uletunkohan minä näkemään nenäni, kun nousen varpailleni.

Emäntä nauroi Saiman temppuja, niin että vatsa hytki.

— Nostetaan se pöydälle, ehdotti hän.

— Riemulla! intoili Saima. Minä tahdon nähdä itseni.

— Tässä se asui Vanha Viisaskin, ehkä sopii Saimankin...?

— Saanko minä sanoa äidiksi? Minulla ei ole äitiä, sanoi Saima ja kirkkaat kyyneleet herahtivat suuriin silmiin — eikä isää. Isä kuoli vuosi sitten ja jätti minut Vanhan Viisaan huostaan, — ja Saima syleili emäntää niin hartaasti, että hän heltyi.

— Voi, voi, kun olis minullakin tytär! huudahti emäntä vesissä silmin.

— Niin, teillähän on kuusi poikaa, eikä se Vanha Viisas sanonut minulle niistä mitään.

— Se on sellainen salalysti, hymyili emäntä. Täällä hän on asunut monta kesää. Olli sen nimenkin

keksi.

— Vanhan Viisaan?

— Niin.

— Kuka on Olli?

— Yksi pojista.

— Niin, tietysti. Mistä te olette heille kaikille nimetkin keksineet?

— He, allakasta ja kalenterista.

Emäntä nauroi.

— Enkö minä sentään ole typerä? Saima heitteli vaatteitaan ylös kopasta. — Nyt menisin uimaan. Olen kuin vaeltava mustalainen, hikinen ja kamalasti pölyinen.

Emäntä ihmetteli Saiman mustuutta, kun oli niin pikimusta tukka ja silmät. Eihän tuo rumaa ollut, kun oli niin valkea iho, mutta outoa se oli.

II

Vainiolla kellertävä vilja välkkyi ja lainehti tuulessa. Apila täytti ilman huumaavan makealla tuoksullaan. Maa huokui lämpöä, auringon säteet tuikkivat kuin timanttineulat ilmassa ja keveät varjot leikkivät metsänreunassa. Käki kukahteli harvakseen ikäänkuin ihmetellen itsekin, että keväällinen rakkaus houkutteli laulamaan vielä keskikesälläkin.

Saima seurasi vanhaa, poljettua polkua, joka kiemuroi peltojen poikki, heinäsarjojen halki suoraan rantaa kohti. Hän upotti itsensä valon ja tuoksujen mereen, yksinäisyyteen ja linnunlauluun.

Tämä on riemua ja ihanuutta!

Hän heittihe pehmeään, viileään ruohon polulle, sulki silmänsä, risti kätensä ja palveli hengessään ympäristöään. Maakin tuoksui ja huokui viileyttä hänen kuumaan ruumiiseensa. Kädet ristissä niskan takana hän katseli taivaanlakea, lentävien, utuisten pilvien vauhtia ja heiluvia puitten latvoja. Ja hän oli itse kuin pieni, kiinteä piste suunnattomalla pinnalla, maahan liittyneenä kaikkeuden hiukkasena, katseleva, kyselevä...

— Kuka? Hän hypähti polvilleen, oli tuntenut maan heikosti jymisevän lähenevistä askelista.

Polkua astui mies, kirves olalla, vaatteiltaan maamies, kasvoiltaan —? Saima ei päässyt selville, mitä hän oli kasvoiltaan, näki vain terveen, soman suun ja sen ympärillä hennot viikset, leveät hartiat ja kaksi suoraa jalkaa hiukan erillään toisistaan, kun hän pysähtyi.

— Kuka te olette? kysyi Saima ensiksi ojentaen kätensä miehelle.

— Olenhan vaan — sanoi mies hymyillen, vaan ei ennättänyt sanoa nimeänsä, ennenkuin Saima huudahti:

— Yksi kuudesta, minä arvaan: Olli, eikö niin?

Mies nyökkäsi: Kuusihan meitä on, ja minä olen Olli, mutta kuka te olette? sanoi Olli levittäen silmänsä suuriksi. Kirves oli yhä hänen olallaan, kun hän seisoj hajasäärin Saimaa katellen.

— Minä olen Saima. Sen Vanhan Viisaan holhokki kaupungista. Joko tunnette?

— Tunnen. Tervetuloa! Olli laski kirveensä maahan.

Metsästä kuului kiihkeää koiran haukuntaa ja pellon rajaan juoksi vasikoita, lampaita ja muuta karjaa.

— Ovatko ne vihaisia? kysyi Saima pelokkaana.

— Muu, muu, ne ovat kauhean vihaisia! pelotteli Olli, jonka silmissä kiilui veitikkamaisuus.

— Narraatte!

— Ette suinkaan te pelkää?

— En, en minä pelkää, sanoi Saima asettuen uuden tuttavansa taa niin lähelle kuin suinkin taisi ja piteli hänen paidanhihastaan kiinni. Silmät seurasivat laukkaavia elukoita, ja kun ne jälleen hävisivät metsään, nauroi Saima seuralaiselleen:

— Enkös ollut rohkea? En juossut pakoonaan.

— Minnekäs jänö juoksee, kun on pää pensaassa! Ollin naama oli niin ärsyttävän veitikkamainen, että Saiman täytyi hutaista häntä huivillaan poskelle.

— Nyt jänis kuitenkin juoksee. Ottakaa kiinni, jos saatte! huusi hän juostessaan rantaan.

Olli antoi hänen päästä vauhtiin ja kapaisi perästä.

Saima juoksi hyvin, keksi veneen rannalla, melkein kokonaan vedessä, työnsi sen järvelle sellaisella vauhdilla, että se ponnahti kauas rannasta Saiman potkaistessa ja siihen hypähtäessä.

— Ähä, piti, piti! huusi hän hengästyneenä Ollille.

— Ei ole vielä laulun loppu. Teillä ei ole airoja, mutta minulla on. Olli työnsi toisen veneen järvelle.

— Jaa, jaa, jänis on typerä elukka, joutuu ansaan. Viekää minut rantaan, mutta päästäkää sitten vapaaksi. Minä aion mennä järveen ja upottaa sinne kaiken kaupunkilaisuuteni ja tulla sitten uutena ihmisenä asumaan teidän katonne alle.

Olli nosti lakkiaan muuttuen vakavaksi.

— Näkemiin! Hän otti kirveensä rannalta ja lähti astumaan kotiin.

Saima istui kauan aikaa Ollin rannalle vetämässä veneessä, tuijotti kimaltelevaa järven pintaa, missä kalat tavottivat hyttysiä ja pyräyttivät eteneviä renkaita.

Saima ei nyt kuitenkaan nähnyt tuota, näki vain oman itsensä Ollin edessä, sitten kaupunkilaiselämänsä ja taas tien pelloilla ja niitypolun ja nyt — —

— Ei, ei, minä olen kaikista hupsuista hupsuin!...

Hän riuhtaisi vaatteet yltään ja mulskahti veteen. Se viilsi ja hyväili. Pohjassa kuului puhdas, hieno hiekka, johon veden väreet olivat painuneet. Saima koetteli sitä jalan ja hyväili käsin, heittihe rannalle, painoi päänsä hiekalle käsiensä päälle ja lepäsi vedessä. Veden väreet lipoivat rintaa, hypähtivät leuvalle ja kutittivat korvia. Saima heitteli niitä kämmenin takaisin ja nauroi kuin lapsi.

Huu, siinä vedessä oli salaperäistä, outoa voimaa. Se pelotti näin yksin uimassa olevaa. Se oli niin itsekästä tuo vesi, vei voimat, huuhteli ja imi itseensä. Se ei ollut kuin maa, lempeä ja uskollinen, aina antava, ei ottava — niin, ottaahan se kerran!

Saima nousi virkeänä ja järkevänä vedestä, puki hitaasti ylleen ja mietti:

Kun olen kaikki ne kuusi kohdannut, niin olen kai viisas tyttö. Tää ensimmäinen, Olli, on minulle paljon opettanut. Mekomakin moukka — ei kuin Olli — ei, hän ei ole moukka. Miksikähän se mies minua luulee? Ehkä mustalaisen musikaksi! Saima nauroi sydämessään omia ajatuksiaan ja meni suoraa päätä taloon.

Istuessaan kuistilla hän kuuli karjan mylvinää, ihmisten huutoja, koirain haukuntaa, mahtavaa melua, joka monistui kallioissa, eteni järvelle ja paisui, mitä lähemmäksi karja pääsi.

Hetken kuluttua juoksi pihaan kolme pitkää poikaa kaarikkeet kädessä. He olivat hikisiä, hengästyneitä, tukka likistynyt otsalle, märkänä kuin vedellä huuhdeltu, kaulus auki ja paljas rinta ruskeana kuin paahtuneet kädet ja kasvot.

Karja oli murtautunut niitystä kylvöheinään. Härkä oli puskenut aidan kumoon, loikannut ensimmäisenä yli ja laukannut hillitönnä karjan edellä pitkin heinäasarkoja.

— Taivas, siellä minä olin juuri! huudahti Saima.

— Ei lehmät ole vihaisia! vakuuttivat pojat.

Saima hymyili ja ajatteli kauhulla kaikkia sarvipäitä. Tyytyväisyys täytti hänen sydämensä, sillä nuo kolme märkätukkaista sankaria eivät voineet tuottaa hänelle suuria kärsimyksiä, olivat oikeita miehenalkuja, rohkeita ja ruskeita, uskalsivat mennä karjalaumaan! Heissä ei ollut vähääkään tuota yhteiskoululaisten mamsellimaisuutta, ei keppulikinttuisuutta, ei käyrävirtaisuutta. Eivätkä he näyttäneet ollenkaan tarvitsevan keppihevosekseen sananratsastamista, hiuksenhalkaisemista, ei matematiikan märehtimistä eikä muitakaan koukkuja.

— Kuka teistä on viidesluokkalainen? kysyi Saima.

— Minä! sanoi vaalein sankareista. Hän oli perin Ollin näköinen.

— Kuules nyt, pikku Olli, tule vetämään sormikoukku! Saima tahtoi ärsyttää poikaa hyvin tietäen, että "pikku" koskisi pojan kunniaan. Miksi hän olikin niin Ollin näköä!

Pojat tulivat kaikki kolme, antoivat kätensä kumartaen ja sanoivat nimensä: Heikki, Tuomo, Väinö.

Väinö jäi odottamaan Saiman eteen, sillä aikaa kun Saima pyyhki poikien käsistä kastuneita sormiaan. Vai niin, nämä olivat kasvatettuja poikia.

— Tässä on sormi, Väinö, vedäppäs!

Väinö tarttui rehellisesti Saiman keskiseen, asetti paljaan jalkansa Saiman siroa kesäkenkää vasten ja veti vakavasti. Saima tunsu sormensa olevan kuin rautarenkaassa, veti ja veti oikein toden perästä, mutta Väinö ei hellittänyt, puristi innoissaan sormeja kuin pihdissä. Saima parahti, luuli sormensa katkenneen, niin kipeää se teki. Samassa Väinö hellitti.

Saima katseli ja kannatteli kipeää sormeaan ja vedet kierielivät silmistä.

Olli oli ilmestynyt kuistille juuri silloin kun Saima parahti, katsoi Väinöön vihaisesti ja otti Saiman sormen käteensä.

Pojat menivät pirttiin kummastellen katseltuaan mustasilmäistä tyttöä.

— Katsokaahan, ei tämä ole poikki eikä sijoiltaan, joka nivel liikkuu, on kunnossa. Naurakaa nyt vähän, pikkusen vaan, noin, sanoi Olli katsoen Saimaa silmiin ja sivellen sormeja.

Saima nauroi kyynelten ohella.

— Jo päivä paistaa. Sormi kyllä paranee.

— Te olette mainio lääkäri!

— Kuka on sanonut, etten olekin lääkäri, sanoi Olli, yhä sivellen sormeja ja hymyillen.

— Oikeinko totta te olette tohtori?

Olli naurahti eikä päästänyt Saiman kättä, hieroi vain hiljaa loukkaantunutta sormeja.

Saima ei vetänyt pois kättään, hänen oli hyvä olla — turvallista, oo, tämä oli lepoa!

Aurinko poltti hänen jalkojaan, ruusut, neilikat, liljat kuistilla tuoksuivat huumaavasti, pääskynen puhui pojilleen räystäään alla pesässään ja kärpäset surisivat lasissa. Saiman katseet lensivät kukasta kukkaan, siirtyivät äkkiä sormeen, jota Olli oli hieroessaan kovemmin koskettanut, siitä Ollin rannetta myöten hitaasti ylös Ollin leukaan, suuhun ja silmiin — ah!

— Minua uuvuttaa. Ei, antakaa minun — —

Olli päästi käden ja Saima poistui. Mutta häntä ei uuvuttanut, hän oli rauhaton, iloinen, hillittömän vallaton ja hänen huoneestaan kuului riemuisaa laulua ja esineet nousivat huimaavaa vauhtia kopasta tuoleille, pöydälle, seinille, laatikkoihin, ja pian hän juoksi ulos kedolle, palasi takaisin syli täynnä niittykukkia, juoksi salit ja kamarit, laittoi kukkia joka maljaan, sirotti akkunapieliin ja vei pirttiin, koristi emännän pään ja leikki ja nauroi, niin että emäntäkin yhtyi hänen vallattomuuteensa, tavotti kiinni ja nauroi:

— Saimakos vasta osaa! On kuin kissanpoikanen tuossa lattialla; vanhankin pitää nauraa.

— Kuulkaahan, äiti! — "Äiti" sanottiin niin hyväilevällä äänellä, että emännän sydän vavahti.

— No!

— Kaksi vielä kuudesta puuttuu.

— Saimahan ei vielä ole nähnyt Aapoa ja Maunua. He ovat vajassa höyläämässä.

— Mitä he höyläävät?

— Akkunautoja.

— Tuotako uutta taloa varten?

— Uutta taloa varten juurii

— Minne tämä vanha joutuu?

— Tässä asutaan myös.

— Kuka siinä uudessa asuu?

— Joku pojista.

— Miksi joku?

— Joku ensiksi pesän perustaa. — Saiman sydän sävähti.

— Minä menenkin katsomaan, kuinka uutta taloa laitetaan! Saima hypähti tanssiaskelin lattian poikki ja juoksi ulos. Keskellä pihaa seistessään hän kuuli höylän kaapaisevan puuta säännöllisesti. Hän lähti niinipuun vilpoisesta varjosta juosten ääntä kohti ja näki suuressa vajassa pihan laidalla valkoisia paidanhihoja säännöllisessä liikkeessä. Kaksi miestä kiskoi härkähöylää rosoisen laudan pinnalla.

Olli istui hajareisin hirrellä levitellen jäykkiä papereita eteensä.

— Mitä nämä ovat? kysyi Saima tultuaan likelle.

— Akkuna- ja ovipiirustuksia ja pilareita.

— Siihen uuteen taloonko?

— Uuteen taloon, sanoi Olli laskien paperin kääroön.

— Kuka on piirustanut?

— Minä ne olen kaavaillut, sanoi Olli ja kohotti samalla akkunapuitetta.

Saima katsoi häneen pitkään ja epäillen.

— Oletteko te arkkitehtikin?

— Kuka on sanonut, etten olisi.

— Oman talon arkkitehti.

— Niin, oman talon arkkitehti, sanoi Olli ja nosti neliskulmaiseksi hiotun pilarin, jonka yläpää oli veistetty kaareviksi lehdiksi. Saima kahlasi polvia myöten höylänlastuissa, jotka kahisevina tarttuivat kiinni kaikkialle, kiemuroivat jaloissa valkoisina ja kelluvina.

— Kuinka täällä on hauskaa! huudahti Saima vetäen nenäänsä puiden pihkaista hajua.

Aapo ja Maunu olivat äitinsä näköisiä, lyhyitä, janttteriä poikia ja Ollin rinnalla nuoria.

— Katsokaa, tässä on valmiita pilareita ja akkunapuitteita, sanoi Olli.

— Pilareja? Saima taas katsoi Olliin kysyvästi.

— Niin, kylläkin pilareja. Minä en tahdo ovia enkä monia soppia. Pirtti pitää olla kuin metsä, avara ja korkea.

— Se olisi ihanaa, kuin metsä, avara ja korkea! Mutta mitä sanovat Aapo ja Maunu?

— Me? Pojat pysäyttivät härkähöylän ja katsoivat hymyillen toisiaan, kädet yhä höylän sarvissa.

— Vaikk' ois mökki kuin varpusen häkki, niin ei ois' väliä mitään, sanoi Aapo.

— Mutta kulta se olla pitää, lisäsi Saima.

Pojat taas katsoivat toisiinsa ja alkoivat höylätä. Olli mittaili siloisia puita ja veti kynällä ja viivaimella merkkejä, piirteli numeroita ja sahasi.

— Katsokaahan tuota akkunapuitetta, mitä pidätte siitä? kysyi Olli.

— Ei minun pääni taida siinä kattoon ottaa? Saima asettui alalaudalle seisomaan ja Olli piteli puitetta.

— Saatte vielä kädetkin nostaa, eikä sittenkään satu, sanoi Olli.

Emäntä huuteli heitä illalliselle.

Oli jo myöhä. Vanhat harjuvaarit olivat synkistyneet ja niiden juurella murjotti mustana tumma kuusikko.

Illallisen jälkeen Saima yritti istua hetken kuistilla, mutta väsymys kietoi hänet pehmeisiin pauloihinsa ja hiljaisena kuin kiltti, uupunut lapsi hän ojensi kätensä emännälle ja Ollille.

— Hyvää yötä!

— Hyvää yötä!

Hän nukkui ensimmäisen yönsä Kulanpään kartanossa unia näkemättä.

III

Seuraava päivä oli hehkuvan kuuma. Kun Saima yritti istua kuistilla, huumasi päätä, suu kuivui ja lattia poltti paljasta jalkaa. Oli niin hiljaista, että olisi voinut kuulla lehden puusta putoavan.

— Missä ihmiset ovat? kysyi Saima emännältä, joka yksin hääräsi tuvassa.

— Heinässä. Olli ja Maunu ovat koko yön ajaneet heinää poikki, ja nythän on kohta keskipäivä ja liiaksikin kuuma, kuivaa korret rutosti, mutta täytyyhän ne korjata, kun kerran poutaa on, puhui emäntä touhutessaan nisuleipiä ja kahvia suureen pesukoppaan.

— Minä autan äitiä! huudahti Saima. Minua oikein hävettää, kun makasin näin kauan ja äiti on yksin saanut puuhata.

— Vai, eihän Saima nyt meikäläisten töihin, kun on tullut kesälomalle, sanoi emäntä.

— Äiti kulta, älkää sanoko koskaan niin, tahtoisin, voi, pyydän, että äiti pitäisi minua oikein omana tyttärenään, opettaisi ja käskisi. Olen perin outo, saamaton, typerä näissä töissä, mutta tahtoisin oppia, koteutua! Saima puheli näin seuraten emäntää, kantaen kuppeja, kannuja, maljoja ja pannua alas portaita pienille kärryille, joilla kestitystä kyyditettiin heinävainiolle.

Emännän kasvot loistivat ilosta ja tyytyväisyydestä. Tällainen sydämellinen puhe ja luonnollinen välittömyys vallotti jäykkään käytökseen tottuneen hyväluontoisen ihmisen. Ja sekin, että emäntä kaipasi tytärtä, nuorta naista, joka ymmärtäisi uusia tapoja, osaisi sellaista, mitä ei emäntä itse osannut, auttoi Saimaa hänen suosioonsa. Mutta sittenkin hän epäili.

— Saima taitaa sentään olla liian hieno näihin meikäläisiin oloihin.
Eihän sitä — —

— Millä voin teille vakuuttaa, etten ole liian hieno? Olen neuvoton, äiti, aivan aseeton sellaista syytöstä vastaan. En voi muuta kuin pyytää teitä uskomaan, että tahdon elää kuin te elätte, että tämä on minusta ihanaa tosielämää ja että pidän teistä, äiti, kuin Vanhasta Viisaasta, yhtä paljon!

— Kyllähän Saima ihmiset voittaa, eilen illallakin piti sellaisen riemun, että koko talo oli naurussa suin kuin kihlajaisissa.

— Te nauratte, vaan ette luota minuun. Mutta minä tahdon, että luotatte!

— Totta kai sitä luotetaankin. Voi, voi, sellainen äly kun Saimalla on! Riittäisi jo vähempikin.

— Te uskotte, että voisin hyödyttää, voisin tehdä, mitä äitikin tekee!

Saima pyöräytti emäntää pihalla ja unohti sillä hetkellä itsekkin, että koko hänen intonsa oli ollut alkuaan oikkua, miellyttämisen tavottelua ja jotakin, mistä hän ei itsekään ollut selvillä, jotakin uutta, huumausta — taikaa!

Olkoon mitä on, se vie mukaansa ja viehättää, ja minä seuraan kuin mehiläinen kukan houkuttelua ja elän, elän! hyräili Saima itsekseen vetäen keveitä kärryjä pitkin jyrisevää maantietä.

Ruohossa sirisivät heinäsiirkat, perhoset etsivät toisiansa, kärrynpyörissä ratisi hiekka ja Saima kuuli omat askeleensa ja sydämensä lyönnit. Metsästä tuli hieno kulon haju, mutta heinän huumaavat tuoksut upottivat sen itseensä ja herättivät Saimassa rohkeita lemmenkuvia.

Mistä, miten ne syntyivät? kysyi hän samassa itseltään, mutta silloin ne haihtuivat.

— Äiti, ovatko Olli ja Maunu olleet koko yönkin heinässä? kysyi hän, kun oli päästy heinäväen lähelle.

— Onhan ne. Mitä se nyt sitte nuorille ihmisille?

— Ei sen vuoksi. Nyt minä laitan liinan nurmelle ja kaikki kupit näin ja pannun tuohon. Tästä tulee juhlallista. Tuo suuri leipävasu tuohon syrjälle, siitä minä haen tarjottimella aina uutta ja tarjoilen. Joko käsketään?

— Käsketään.

He huitoivat liinalla ja väki tuli aamupäiväkahville.

Saima katseli heitä, kun he lähenivät heinäsaroilta, eri haaroilta, ja samassa hän siirtyi lapsuutensa aikaisimpiin vuosiin, jolloin oli isänsä puodissa katsellut heitä ovenraosta ja kadulle tähystänyt akkunasta ja pihalla tuijottanut heidän hevosiaan, kärryjään ja muita tamineitaan pienen puistikon säleaidan rakosista.

Nyt he tulivat yhä lähemmäksi. Tunsiko hän heitä? Ei aivan; ennen, niin silloin, lapsuuden aikoina, he olivat olleet suurempia, muhkeampia, oudompia ja melkein äkäisiä siellä pihalla. Ja säleaita oli välttämätön.

Nyt ei ollut säleaitaa. Eihän sitä olisi voinut käyttääkään. Nuo tulijat tuolla olivat täällä kuin isännät kotonaan: ystävällisiä, omaisia, aivan kuin kasvavat puut metsässä. Mutta he tähystivät, katsoivat hiukan sivulta ja vilkaisivat ohimennen toisiinsa kuin kysyen: mitä ihmisiä tuo lienee?

Ja Saima kysyi itseltään, leipää tarjoillessaan, mitä hän oikeastaan heiltä tahtoi, isänsä vanhoilta ostajilta.

Samassa eräs vanha mies rykäisi, nosti lanteille valahtaneita mekkohousujaan ja sanoi leipää poskeensa painaen: — Kyllähän minä tunsin teidän isänne ja tunnen teidätkin ukon näöstä.

Saima kuuli äänen vieressään ja katsoi samassa haljuihin silmiin tuuheiden kulmakarvojen varjossa.

— Tunsitteko, kävittekö meidän kaupassa?

— Kävin kyllä, kerta kuussa vähintään, ei mistään saanut niin hyvää mahorkkaa kuin Ranta-Janhulta. Ei ryökkinä taida tietääkään siitä nimestä. Rantaahan se kaupunginlaita oli ja meikäläiset antavat aina nimen maata myöten.

Sivukatseet muuttuivat omistaviksi. Nyt he tiesivät, kenen tytär ja mitä ihmisiä hän oli.

Saima vilkaisi heihin rohkeammin ja sai hymyn vastaukseksi.

Aapo lauloi etäämpänä vainiolla:

Hilsuni vietän Viipuriin ja lähden Amerikkaan, tai heitän hänet hiivattiin ja nainkin aika rikkaan.

Nauru remahti.

— Kas, se poika keksii, sanoi vanha mies.

Säleaita haihtui Saiman mielestä, mutta väen mielestä ei haihtunut se tosiasia, että Saima oli rikkaan Ranta-Janhun ainoa perillinen, ja se oli jotakin.

Olli tuli viimeiseksi kahville, nosti hattuansa otsalta niskaan, sipaisten tukkaa. Kasvot hehkuivat

kuumuudessa, ja paljas rinta paistoi paidan viilekkeestä.

Saimaa huumasi tuo luonnollisuus. Nuo toiset voivat olla miten tahansa, mutta Olli!

— Äiti, minä riisun myöskin hepsut kaulastani, koska muutkin ovat täällä paitasillaan, sanoi hän katsoen uhitellen Olliin.

— No, mitä niillä tässä kuumuudessa, sanoi emäntä.

Saima irrotti harsohuivin kaulaltaan paljastaen hohtavan valkoisen niskan, astui pientarelta syvälle ruissarkaan ja poimi sieltä ruiskukkia.

— Ai, jai, sanoi vanha mies, rypistäen tuuheita kulmakarvojaan. Astuisikohan ryökinä leivänkin päälle?

— Minäkö, mitä te sellaista kysytte?

Olli katsoi ärsyttävän veitikkamaisesti Saimaan ukon takaa.

— Poljettehan nytkin jumalanviljaa.

Saima punastui, astui pois saralta, mutta katsoessaan Olliin häntä harmitti.

— Taisin tehdä pahasti, sanoi hän lepyttääkseen vanhusta.

— No, ei mitään, ei mitään. Minä olen vanha mies ja puhun suoraan asiat. Mutta kuulkaas nyt, isäntä, parransänget poskissani syhyää ja leukoihini on pari kertaa puhaltanut nuoskea henkäys. Yöllä on sade niskassamme.

Kaikki katsoivat selvää taivasta.

— Katsokaa tuonne, sanoi Olli, osottaen kädellään laajan selän vastaista rantaa, ettekö näe tuolla taivaan kulmalla pientä, valkoista hattaraa?

Katseet jännittyivät, kädet varjostivat silmiä ja myönnytyksen hyminä kuului naisten ja miesten puolelta.

— Ennen puoliyötä pitää olla eiliset ja täänpäiväiset kuivat heinät korjussa! sanoi Olli päättävästi. Maunu, niittohevoset ovat aamupäivän levänneet, saavat vetää häkkiä. Niistä saadaan kaksi paria. Haravia ei kauaa enää tarvita, niistä saadaan toiset kaksi paria. Nyt työhön ja hiki hattuun.

Hän heitti heinätalikon olalleen ja astui saran päähän, riisui hevoset haravan edestä ja kiinnitti valjakon häkkirekeen.

Miehet ja naiset ryhmittivät häkkien ympärille ja kärväät tyhjentyivät huimaa vauhtia häkkiin. Naiset vetivät rippeet haravilla sylyksiksi ja seurasivat kiitäviä hevosia karvaalta karvaalle. Olli huusi: — Häkki luojaan, miehet, survokaa! ja mies hyppi kuin karamatti häkissä, samalla kun heinälyhteet pilvinä heittyivät hänen päälleen.

Näin huhdottiin ensin kolmella, sitten neljällä saralla hengähtämättä.

Aurinko oli valkoinen, ilmassa kipinöi, heinän sängessä siritti, perhoset etsivät kumppaniansa ja maa huokui kuumuutta janoissansa.

Saima auttoi emäntää huojuen melkein tajuttomana auringon paahteessa. Silmissä säkenöi, ohimoissa takoi. Hän hillitsi itseään huutamasta: varjoa, varjoa, vettä! Mutta keskellä huumausta hän ihmetteli:

— Nuo ihmiset! Kuinka he kestävät? Katsokaas, äiti, Olli on aina ensimmäinen ja viimeinen häkkinsä luona. Äiti, nyt en minä jaksa enää, niskaani polttaa kuin tulella, minä meneddyn!

— Voi, voi tuota Saimaa, kun nyt paljasti aran ihon aurinkoon! Nyt se on palanut ihan kuin paistikas. Täällä on vielä kermaa, voidellaan ja pannaan sitten tämä liina peitteeksi. Voi, voi, kuinka se nyt noin? Aurinkokin on tänään niin äreä, niin äreä, puheli emäntä vetäen hänet pientarelle viljan varjoon ja hoidellen palanutta niskaa. — Kyllähän se Olli saa väen työhön, puhui emäntä jatkaakseen keskustelua, sillä hän puhui aina mielellään Ollista.

Kaksi palvelijaa erkani väestä. He veivät kärryt ja menivät emäntää auttamaan päivällisen laitossa ja karjan lypsyssä.

Saima jäi ruuhon lepäämään viljan varjoon. Miesten huudot hevosille ja Ollin määräykset kaikuivat hänen korviinsa kuin ylätuulta ja loittonivat yhä.

— Olenko tosiaan samanlainen ihminen kuin nuo muut tuolla niityllä?

Hän hymyili ajatellessaan itseään nostelemassa jättiläissylyksiä heinähäkkiin auringonpaahteessa, jota hän ei voinut kestää vähääkään. Enkä minä viitsisi. Miksi Olli viitsii? Vanha Viisas pitää hänestä, sanoo viisaaksi ja hyväpäiseksi, miksei hän sitten ruvennut järkenään herraksi?

Samassa kuuma huumaus huuhtaisi kuin aalto kaikki järkevät mietteet, ja hän antautui kuuntelemaan Ollin ääntä ja nousi seisaalleen nähdäkseen heinäväet, jotka yhä kuumeisessa kiireessä heittelivät heiniä suoraan ruvoilta häkkeihin, ja katseli hevosta, jotka kiisivät nelistä suurelle ladolle, kiipesivät kiivain askelin laakeata siltaa ladon keskukseen, jättäen kuormansa jättiläiskaton alle. Sieltä kuului huutoa, naurua ja hevosten hirnumista. Kaksivuotias varsa oli pantu polkemaan heiniä tiiviiksi latoon ja sen hurja riemu oli tarttunut työn ja kuumuuden huumaamaan väkeen.

Saiman silmissä nuo ihmiset olivat jättiläisiä, luonnon rajua voimaa, jota hän hiukan pelkäsi ja ihmetteli.

Hän riuhtaisi itsensä irti velttoudesta, palasi taloon, otti käsiliinan ja riensi alas rantaan uimaan. Hän oli juuri heittänyt vaatteet yltään ja upottanut polttavat jalkansa viileään veteen istuen ruohoisella rantaäyräällä korkean heinän varjossa, kun ruokakello soi. Samassa kuului hevosten kavioiden töminää pehmeällä tiellä ja pikkupojat nelistivät suoraa päätä veteen.

Olipa onni, etten mennyt laiturin lähelle, ajatteli Saima ja piiloutui äyrään ja ruohon taa.

Hevosten korskuminen vedessä ja uljas astunta rannalle välkkyvinä oli Saimalle uusi ja outo näky, jota hän katseli ihailien.

Tuskin olivat pojat uittaneet hevosensa, kun tuli Olli ratsastaen ja ohjaten kahta hevosta riimusta. Hän talutti ne veteen sidottuaan köyden riimuun ja astui itse laiturille. Kun pikku pojat olivat uineet, veivät he kaikki hevoset pois. Saima hätkähti, kun Olli — hän pidätti henkeään — Olli heitti harvat vaatekappaleensa rannalle, juoksi reippaasti laiturille, seisoi hetken käsivarret ristissä rinnalla syvään hengittäen ja ulapalle katsoen. Saima katseli lumottuna miestä auringon hohteessa voimaa uhkuvana, sopusuhtaisena, elämästä riemuitsevana.

Hän huudahti säikähtäen. Olli oli nostanut kätensä pystyyn, liittänyt sormet suipoksi pään yli ja syössyt syvyyteen.

Henkeään pidätellen Saima odotti, sillä laiturin taakse selälle päin hän ei voinut piilopaikastaan rannalta nähdä. Mutta pian hän kuuli vihellystä, joka eteni, ja nyt oli Saima yksin. Hän painui hiljaisena veteen, nousi raukeana, puki hitaasti ylleen, liikkuen kuin unessa, astui peltotietä — yhä uneksien —, silmissä näky laiturilta, ja se hymyili hänelle ja muuttui omaksi, aivan läheiseksi. Se oli salaisuus, hänen yksin, nosti vedet silmiin ja oli niin uskollisen hellä.

Myöhästyneet kullerot nuokkuivat norossa ja koskettivat hiljaa keltaisilla kukillaan hienoja helmoja: Onnellinen uneksija! kuiskasivat ne ja lemmikit ojassa nauroivat kuin lapset. Eikä Saima ollut koskaan nähnyt niillä niin suurta kukkaa. Ja apila huusi laajalta vainiolta: nauti elämän tuoksusta niin kauan kuin voit!

Niin on, niin on! visersi pääskynen tavottaessaan karpästä kultansa kanssa.

Peltotie loppui — unta jatkui — ja Saima astui portaita ylös, meni pirttiin, näki väen pitkän pöydän ympärillä. Se oli kuin hääpöytä ja sen päässä istui äiti ja hänen sivullaan — Olli. Samako Olli? Sama päivän paahtama, uskollinen hellyys silmissä, kasvoilla. Urheilupaita ja kaulaliina. Köyhää koreutta! Hän itse on — —

— Saima, sanoi emäntä, olen hakenut ja huudellut pitkin. Saima tulee tänne, täällä on tilaa, puhui emäntä vetäen häntä kädestä sivutsensa Ollin viereen.

Unta jatkui yhä ja näky laiturilta oli muuttunut todelliseksi Olliksi hänen rinnallaan.

— Mikä Saiman on? kysyi emäntä, — polttaako kaulaa vielä?

— Onko kaula palanut? sanoi Olli nähdessään Saiman tulehtuneen niskan. Totta tosiaan, tuommainen voi olla hyvin kiusallista! lisäsi hän siirtäen harsoliinaa hiukan syrjään.

Saima kalpeni ja sulki silmänsä, sillä uskollinen hellyys oli katsonut häntä silmästä silmään — eikä ollut unta!

Väki nousi pöydästä ja kukin etsi varjoisan lepopaikan viileällä nurmella ruokaperäsiä ottaakseen.

— Laitetaan kaulalle kääre, sanoi Olli, ja Saima totteli hänen ohjeitaan tahdottomana. He istuivat

kuistille lähetysten silmien sopimuksesta ja Ollin katseissa oli raukea hellyys ja kysymys: Uskallanko?

Vai oliko se tuon jättiläisvoimaisen miehen lepoa? epäili Saima. Mutta koko hänen naisellinen suloutensa vastasi: Uskallat.

Ja niin he katsoivat toisiaan silmästä silmään, eikä se ollut unta.

— Tänäpä on ollut kuuma päivä, sanoi Olli, mutta matala, värähtelevä ääni sanoi: Sinä olet suloinen.

— Olli, ettekö tahdo mennä lepäämään, olette ollut koko yön ja päivän työssä, minä pyydän! Äänessä oli hellää huolta, jota ei yritettykään salata.

— Minä en ole väsynyt ja huomenna on sunnuntai ja tänäpä on — hän katkaisi sanansa — voisin kantaa teidät tuonne harjun huipulle! huudahti hän ja ojensi jäntevät käsivartensa kietoen ne lujasti ristiin rinnalleen ikäänkuin vangitakseen vaarallista lumousta.

Saima näki hänen avoimissa silmissään polttavan tulen, nousi seisaalle ja sanoi:

— Se on hirveän jyrkkä. Minua huimaisi.

— Ja minä tukisin, kuiskasi Olli aivan lähellä.

— Menkää levolle! huudahti Saima itsekään tietämättä mitä sanoi.

— Täytyykö minun?

— Täytyy! huusi Saima kuin hädässä, sillä jos Olli olisi hetkenkään viipynyt ja tullut lähelle, olisi hänen täytynyt heittäytyä hänen syliinsä tai menettää tajuntansa.

— Minä menen pellolle, sanoi Olli naurahtaen väkinäisesti ja katsoi omistavasti Saimaan.

Olli astui vanhain niinipuiden ohi pitkin hiekkaista käytävää, kääntyi vielä kerran portilla ja nosti lakkiaan.

Saima katseli häntä lumottuna ja lausui ääneen:

Björn var en stark och fager sven med breda väldiga skuldror och smärtare midja än andre män. — Slikt retar de snöda huldror.

Huldror! huusi hän vallattomasti ylös harjulle päin ja kaiku vastasi selvästi. Saima säikähti ja jokin salainen pelko ahdisti häntä.

Unta, houreita, nyyhki hän itkien ja nauraen.

Olli kuuli tielle Saiman huudon "huldror!" sulki silmänsä ja näki rinnallaan tytön, jonka ohuen puvun poimuista aavisti lujan, pyöreän poven ja selän kauniin kaariviivan, hennot käsivarret, niin pehmoiset ja valkeat, ja mustat silmät, jotka — — hän äännähti tuskasta. Miksi Saima huusikin "huldror", tahtoiko hän ilkkua, leikkiä?

Nuoren miehen sieramet värähtivät ja huulet likistyivät yhteen. — Ei! huusi koko hänen olemuksensa. Hän on minun ja vaikka olisi tuhatta kertaa hienempi... Mutta uhka pysähtyi ja surumielinen kaipuu houkutti palaamaan Saiman luo, kysymään ja vaatimaan. Mitä? Hän nauroi ääneen. Tuotako "huldraa" emännäksi maalaistaloon, leipomaan paksuja kakkuja, huolehtimaan karjasta, navetasta, tuhansista oudoista töistä? Miksi ei? Ja onnellinen hymy kaunisti somaa suuta ja jälleen kaipuu houkutteli palaamaan Saiman luo, mutta jalat astuivat tuttua tietä heinävainiolle. Hevoset hirttahtivat hänet nähtyään ja hän vihelteli.

Hurravilli astui heinäsaralta luo ja tönäsi kuonollaan isäntää tullakseen huomatuksi. Isäntä otti ohimennen harjasta kiinni ja talutti hitaasti häkkireen eteen. — Olisi voinut antaa hiukan leipää — Hurravilli yritti kahmaista taskua ja haistaa, oliko siellä, mutta tuossa isäntä tuijotti eteensä, ei tullut lähelle eikä vienyt työhön.

Väki tuli tavallista pikemmin vainiolle ja kuumeinen kiire heidän kintereillään, sillä pilvet nousivat yhä. Kuumeisuus oli hiukan lauhtunut, mutta tukehuttava ilmanpaine puristi rintaa. Ihmiset olivat ärtyneitä; katseet tummina, ääni terävänä ja kurkku kuivana iski kukin työhön kuin haukka saaliin jakoon.

Ollin kasvoilla oli salaperäinen hymy, ja lumous piti häntä yhä vallassaan keskellä työn humua.

Väen kunnia vaati pelastamaan kuivat heinät. Hevoset nelistivät, pojat huusivat häkeissä heiniä survoessaan. Miesten heinäharkot välkkyivät paljastuessaan korkealla häkin laidalla kahisevasta

taakasta.

Saima oli lähtenyt tahtomattaan, tietämättään väen jälestä vainiolle. Nyt hän istui pientarelle, kuunteli melua, erotteli ääniä, kun ne kajahtelivat harjusta harjuun.

He ovat kuin suuret linnut haaskan kimpussa, ivaili hän itsekseen, mutta samassa iva kilpistyi häneen itseensä ja kuiskasi: — vahanukke tanssikengissä, harsohameissa. Emännäksikö? Talveksi näille lumimaille. Kulanpäähän? Jumalan tähden, ei! huusi hän ja nousi. Samassa jyrähti, silmissä välähti, taas ja taas, samalla kun jyrinät vierivät pitkin laaksoa. Hän katsoi aukeata taivasta. Laajan selän yllä kaartui etäinen taivaanranta teräsharmaana, ja mahtavina vuorimöhkäleinä vierivät ukonpilvet toisiaan tavotellen kuin voittava sotalauma pakenevaa vihollista.

Jyrinä yhä koveni ja maa tärisi jalkojen alla. Saima sulki silmänsä, mutta näki kuitenkin leimaukset, jotka risteilivät kaikkialla. Häntä tukehutti ja pelosta vavisten hän seisoikin kivettyneenä tuijottaen kiitaviin pilviin, jotka raivottarina, hajahapsisina ajautuivat kohti, ja kintereillä hurja myrskytuuli tarttui heiniin, kaatoi karvaita, katkoi puita lakeudella. Ihmiset huusivat toisilleen, hevoset hirnuivat, ja metsänrannasta kuului hurjistuneen karjan mylvinä, kun ne peloissaan laukkasivat kotiin.

— Miehet, viekää karja kotiin! huusi Olli läpi myrskyn. Raepilviä! kuuli Saima.

Ääni riipaisi hänet pelon vallasta, antoi voimia. Hän juoksi, juoksi ääntä kohti, poikki sarkojen, yli ojen ja pysähtyi hengästyneenä Ollin häkin luo, joka oli valmiina lähtöön.

— Astukaa häkin säleelle, kädet tänne!

Silmänräpäyksessä hän oli Ollin sylissä ja hurjistuneet hevoset kiitivät hillittöminä vainiolla, vapisevina ja vaahtoisina, sillä tulta iski ja jyräykset rämäyttelivät kuin maata repien.

He tulivat tajuihinsa tuntien heinähäkin heilahtavan. Olli kiskaisi ohjat tiukalle, iski silmänsä eläimiin ja ohjasi latoa kohti.

Saima oli polvillaan heinissä, kädet ristissä, kalpeilla kasvoillaan onnellinen hymy.

Ilmassa kuului huminaa, kaikki pimeni ja räiskivät rakeet piiskasivat kasvoja, ihoa läpi ohuen puvun. Samassa he kuulivat päänsä päällä mahtavan humun, hevoset pysähtyivät, ja puolipyörryksissä tunsivat Saima olevansa katon alla.

— Ei hätää! kuului Ollin ääni. — Ollaan katon alla!

Hän oli jo ennättänyt hypätä alas, irrottaa hevoset häkin edestä nostamalla koukan reen kenosta ja rauhoittaa eläimet.

Saima ei voinut nähdä mitään, ilma oli pimennyt rakeista. Hevoset hirahtelivat, mutta pysyivät rauhallisina tuntien olevansa katon alla ja isäntänsä käsissä.

Muu heinäväki oli saanut osansa rakeista ja saapui paraassa ryöpyssä ladolle. Hetken kuluttua valkeni, rakeet räiskyivät katolla väsyneesti, tuuli hellitti ja ahdistava painostus hävisi. Pääskynen pesässään ladon kurkihirrellä visersi pojilleen: kui, vik! ja samassa se jo lehahti ulos. Aurinko pilkisti mustien pilvien lomasta, synkkeni, hymyili uudestaan.

Syvä huokaus, ja luonto, ihmiset, eläimet kohottivat virkeinä ja ylpeinä päätään kuin joutsen aalloista noustessaan.

— Olipa se ryöppyä, sanoi vanha mies, mutta kuinka tuo ryökkinäkin tähän ilmaan joutui?

— Sallimuksesta kai, sanoi Saima punastuen, mutta satunnainen vastauksensa tyydytti häntä itseään ja aivan luonnollisesti hän jatkoi: Nyt olen oikein kiitollinen sallimukselle, sillä tämä on ollut komea seikkailu, oikea rajuilma!

— Hm, hymähti äijä, milläs kengillä sitä nyt rakeissa kotia mennään?
Ei ainakaan noilla kiinankengillä.

Saima istui purkamattomalla heinäkuormalla kurkottaen kengänkärjellä häkin sälettä, aikoen rohkeasti hypätä alas korkeudesta heiniin.

— Saan kai kauniisti olla täällä siksi, kun rakeet sulavat ja maa kuivaa, sanoi Saima.

— Tai ajaa selkähevosella kotiin, ehdotti äijä.

— Miksikäs ei, kun olisi satula! huudahti Saima.

— Mikä vielä, hajareisinhän sitä paremmin pääsee, hymähti ukko.

Väki nauroi täyttä kurkkua ja Saima katsoi hämillään Olliin, joka nyt loikoessaan tyytyväisenä heinissä puri kortta ja hymyili.

— Kuulkaa! Mitä ääntä se on? huudahti Saima.

— Rakeet ovat harjulla sulaneet ja valuvat nyt vanhaa uraa purona alas vainiolle, sanoi Olli hypättyään ovelle. Nyt kai mekin uskallamme kotiin.

Kuiva maa oli janoissaan imenyt kosteuden ja maantiellä oli vain syvennyksissä pieniä lammikoita. Saima astui kevyenä; poissa oli painostus, tuska, — lumous. Ja ellei Olli, pelto, väki olisi olleet hänen ympärillään, olisi hän varmaan uskonut nähneensä tuskallista unta. Myrsky oli pyyhkinyt pois kaikki epäilykset. Elämä oli jälleen kevyttä, suloista.

Kun illallinen oli syöty, oli jo kesäinen yö alulla.

— Hyvää yötä!

He menivät kumpikin kamariinsa salin päähän.

Saima oli hiljaa, niin hiljaa, ettei itsekään omia liikkeitään kuullut. Hän tunsu naapurinsa läheisyyden, aivan kuin olisi ollut samassa huoneessa, ja se lumous, joka oli hetkeksi väistynyt, heräsi uudestaan kesäyön salaperäisyydessä, kuiski ja kiehtoi yksinäisyydessä, piti hereillä, viritti ihania, ennen tuntemattomia onnensäveliä, hymyili, punoi heliä pauloja.

Vasta aamulla Saima nukahti ja heräsi, kun suuruskello soi. Hän hypähti ylös. Salista kuului Ollin matala ääni ja äidin hiljainen puhe. Tuossa tuokiossa hän oli valmis. Silmät loistavina, ruumiissa huumaavan unen suloisuus hän astui saliin äidin ja Ollin luo. Se oli kuin jatkoa yön uinailuihin, eilisen päivän seikkailuihin.

Ja Olli omisti hänet katseillaan, sitoi ja vangitsi niin, ettei voinut irtaantua, ei poistua. He seurasivat toisiaan katsomatta, puhuttelematta, istuivat kuistille äidin kanssa, unohtuivat siihen ja kuuntelivat omia aavistuksiansa.

— Tuolta harjun huipulta mahtaisi olla ihana katsella tänne laaksoon, sanoi Saima.

— Sinne menee polku, sanoi emäntä.

— Minua pelottaisi nousta sinne.

— Minä kannan sinut! kuiskasi Olli.

— En, en minä uskalla. Minä en tiedä — — se on niin hirveän jyrkkä tuo harju. Onko siellä kukaan teistä ollut?

Olli nauroi ja äiti hymyili:

— Meidän pojat ovat kaikki siellä käyneet monet kerrat, sanoi äiti ylpeänä.

— Äiti, uskallanko minä?

— Ollin kanssa voit, lapseni, uskaltaa vaikka minne!

Saima katsoi äitiin kyynelsilmin ja syleili häntä.

— Hyvästi, äiti, minä uskallan,

Sirkat sirittivät tien varrella heinässä ja perhoset parveilivat heidän edellään. Ilmassa lauloi ja soi; metsässä yhtyi laakson riemuun juhlallinen humina.

Olli oli vakava kuin vihille mentäessä.

— Nyt alkaa nousu, astutaan hiljaa, varovasti. Tästä kaartuu polku, kulkee kiemuroina tuonne kivelle ja sieltä —

— Entä sieltä?

— Saamme nähdä kohta.

He tulivat kalliolle. Ammottava syvyys levitti kitansa kallionrepeämässä. Olli nosti Saiman syliinsä ja hyppäsi kuilun ylitse, ennenkuin Saima oikein tajusi, miten voisi päästä kuilun toiselle puolelle.

Huumaantuneena Saima seurasi opastaan, turvasi hänen käsivarteensa, sulki silmänsä syvyyksien reunalla ja katsoi etäälle ja ylös. Polku kiersi yhä jyrkkenevää rinnettä huipun ympäri ylemmäs ja ylemmäs, kunnes he seisoivat aukeamalla, tasaisella kukkulalla, jonne pysähtyivät. Saima huokasi syvään, seiso i omin neuvoin, hiljaa irrottuen Ollin käsivarresta.

Laakso supistui heidän silmissään pieneksi lakeudeksi ja harjut siirtyivät lähemmäksi toisiaan. Vedet aukenivat lahden suusta leveiksi seliksi ja saaret ripottuivat niiden pinnalle kukkeina ja vihreinä.

— Ah, täällä on kevyt olla, luulisi voivansa lentää. Emmekö ole askelta lähempänä taivasta? Sano — ja maa, maa on kaunis ja avara. Oi, Olli, tuo laaja vesi, saarten paljous ja manteren tummanvihreät viivat taivaanrannalla — tämä on meidän kehtomme!

Olli kiipesi puuhun, joka kurotti oksiaan jyrkänteeltä korkeuteen. Hän tahtoi tehdä jotakin uhkarohkeata, huimapäistä.

— Älä, älä, minä pyydän ja rukoilin, tule alas heti! Saima polki jalkaansa, huusi tuskissaan ja juoksi jyrkänteen reunalle. Olli hyppäsi maahan ja veti Saiman pois reunalta turvalliseen paikkaan.

He istuivat samalle kivelle, katselivat samoja näköaloja, koskettivat toisiaan vapaina ja vakavina. Lumous, joka oli kahlehtinut heitä alhaalla laaksossa, oli hävinnyt täällä korkeudessa. He istuivat kuin kirkossa, puhtaina ja lapsellisina, ihailemassa luonnon suurta alttaritaulua.

Olli lasi painavan käsivartensa Saiman olalle ja katsoi häntä vakavasti silmiin.

— Oletko se, mikä näytät olevan? Kirkas kuin päiväpaiste, selvä kuin puron vesi ja kallis kuin kulta?

— Jos sinusta siltä näytän, niin tahtoisin sellainen olla. Vaan — —

Olli vavahti ja tuskallinen pelko ahdisti häntä.

— Vaan — —?

— En minä tiedä. Minua pelottaa — ei sentään nyt — nyt on vapaa hengittää ja hyvä olla. Sinä olet niinkuin minä ja — —

— Minä olen niinkuin sinä. Ja molemmat olemme kuin yksi minä.

He katsoivat toisiaan avoimesti silmiin.

— Annatko minulle suuta?

Saima antoi hänelle huulensa, kosketti kevyesti kuin tuulenhenkäys miehen puhdasta suuta.

Olli katseli häntä yhä, taukoamatta, koskettamatta kuin pyhää ihmettä.

— Mennään alas, äiti odottaa, sanoi Saima.

— Ei vielä, viivytään hetkinen edes.

Hetket kasvoivat minuuteiksi ja minuutit tunteiksi ja kesäinen pitkä päivä lehahti kuin unelma.

— Saima, minusta tuntuu, ettet sinä ole oikein minun omani.

Saima katsoi häneen kysyen.

— Sinä olet kaupungin!

Saiman katse häipyi etäisyyteen, kädet valahtivat helmaan ja vanhat tutut mielialat kaupungin elämästä leikkivät ajatuksissa. Hänen oma huoneensa, koulutunnit, illat pauhaavissa seuroissa, toverit, ystävät, tanssiaiset, teatterit, koko täyteläinen, vilkas elämä kulki hänen mielikuvituksensa silmien editse hymyillen ja houkutellen viittomalla hänelle. Kuvat olivat voimakkaita, veivät hänet kauas täältä harjun huipulta. — Kerrankin seurahuoneella arpajaisissa — siellä oli eloa, väriä, sointuja, siellä sykki ja paloi. Sitä hehkua ja lumousta! Sellaista ei unohda, se menee vereen; se oli hänen veressään, sitä hän ei voinut — —

Olli katsoi ja katsoi hänen kasvojaan kuin se, joka lukee omaa tuomiotaan, seurasi Saiman pakenevaa sielua ja upotti siitä syntyneen tuskan omaan sieluunsa. Polttava kipu pakotti hänet kätkemään kasvot käsiinsä, ja Saima heräsi mietteistään kuullessaan hänen huokauksensa. Mutta Saima oli itse omien mielikuviansa vallassa, ei kyennyt tajuamaan toisen mielialaa, ja jatkoi ääneen ajatuksiaan: — Onhan se ihanaa ja minä uskon, että aina täytyy olla sitä elämää!

Olli nosti kasvonsa ja kysyi: — Mitä sinä tarkoitat?

— Tietysti elämäni kaupungissa ja sitäkin, että minä olen luotu juuri siihen. Kuule, Olli, oletko sinä pahoillasi? Saima yritti irrottaa hänen käsiään, joihin hän jälleen nojasi kasvojaan.

— Anna minun olla! huusi Olli luonnottoman tönkeällä äänellä.

Saima nousi hiljaa, hiipi jyrkänteen luo, jossa puu kurkotti oksiaan syvyydestä, istui oksalle ja kiikkui. Häntä ei huimannut, kaikki oli yhdentekevää.

Olli istui yhä kasvot käsissä.

— Joko mennään? kysyi Saima.

Olli nosti päänsä, näki Saiman vaarallisen asennon, nousi kalpeana ja meni henkeään pidätellen puun luo ja nosti Saiman alas. Sanattomina he seurasivat kiertelevää polkua jyrkän harjun laidalta alas laaksoa kohti. Nouseminen oli ollut vaikeata, mutta laskeminen oli vieläkin vaikeampaa, sillä maassa oli sileänään havuneulasia ja niiden päällä lipeksi jalka kuin liukkaalla jäällä. He kulkivat askel askeleelta puista ja oksista pidellen. Kuilun yli heitti Olli kaksi paksua puuta, ojensi kepin toiselta puolelta Saimaa vastaan ja veti hänet turvallisesti yli.

Alas saavuttua uupui Saima. Polvet pettivät, ja hän pyysi saada yksin jäädä lepäämään metsään.

— Saima, minä pyydän! Äidin vuoksi pitää meidän olla yhdessä. Emme saa häiritä hänen rauhaansa.

Saima aikoi kysyä, kenen rauhan hän oli rikkonut ja miten rikkonut, vaan ei voinut, sillä hänen oma itsensä oli matkalla vaietessa siirtynyt hetkeksi syrjään ja Ollin mielentila vaikutti häneen lamauttavasti. Se oli vastenmielistä, harmillista, miksi Ollin piti ruveta jurottamaan! yritti hän ivailta itselleen, mutta sittenkin nousi oikea tunne pinnalle, heitti jälleen syrjään kevytmielisyyden. Se oli sietämätöntä! Hän polki jalkaansa ja puristi sormet nyrkkiin, mutta samassa hän rehahti nauruun ja puoleksi itkuun.

— Me olemme koreita kihlatuita! Sulhanen jurottaa ja morsian pui nyrkkiä. Tule tänne, Olli!

Olli katsoi häneen liikahtamatta seisten puuta vasten ja Saiman nauru haihtui, kyöneleet tipahtivat tottelevista silmistä ja hän seurasi tahdottomana miehen omistavaa katsetta. Se sama kahlehtiva lumous — harjulla se oli ollut vapaata ja kirkasta onnen paistetta — joka näytti elävän täällä alhaalla laaksossa, pakotti kaikki muistot, kaikki mieliteot, syyt ja vastaväitteet vaikenemaan ja väistymään utuisen, houkuttelevan, oudon lumouksen tieltä. Nöyränä hän painoi päänsä Ollin rinnalle.

— Nyt minä — —

Olli näki hänen raukean katseensa, tunsu vapisevat huulet huulillansa, silitteli mustaa tukkaa.

— Peitä minut syliisi, kas niin. Tunnustan sinulle jotakin. Eilen — minä en voi!

— Eilen, entä sitten, sano, sano, kuiskasi Olli kohottaen Saiman hehkuvat kasvot ja katsoi silmiin.

— Eilen minä näin sinut laiturilla. Sinä olit kuin nuori sankari!

— Saima!...

— Olli kulta, älä koskaan päästä minua luotasi, ei koskaan! Minussa on kaksi voimaa, sellainen paha, kade ja itsekes, lumottu, ja toinen on sinun Saimasi, joka kaipaa rakkautta, janoo, rukoilee sitä!

— Rauhotu, tyttöseni, sinähän olet kuin kuumeessa. Sinä olet nyt minun, muista se, ja niin kauvan kuin näen rahtusenkaan rakkautta silmässäsi, ei mikään voima meitä erota.

— Olli kulta, olethan sinä minua järkevempi, uskollinen ja lempeä kuin maa, älä vaadi minulta kaikkea, ole kärsivällinen. Sinä olet niin — kuinka sanoisin — olemukseni lepää sinussa. Elämä on suurta, Olli!

IV

Syksy alkoi lähetä. Yö oli jo yhdeksänä, päivä pilkki pilvien lomista, kaste virui maassa myöhään

aamuun, ruiskykät kököttivät pelloilla ja riihestä kuului kotoinen kolina.

Saima sytytti lampun pienessä kamarissaan, jonka hän omilla taikakeinoillaan oli tehnyt viehättävän somaksi. Mutta nyt valkoiset matot, kirjaillut verhot hyllyjen edessä ja liinapeitteet kaikkialla, itse ketokukatkin laseissa hermostuttivat häntä.

— Huh, kuinka täällä on ummehtunut. Kapsäkki-elämää, sanoi hän astuessaan Ollin luo saliin.

— Hm, taitaa olla.

Olli oli nykyään aina hyvällä tuulella, aina pystyssä.

— Tulehan lähemmäksi lamppua, katsotaan, onko mennyt rikka armollisen neidin silmään, sanoi hän nauraen ja veti Saiman syliinsä. — Mitä sinä nyt haluat? Sano pois!

— Minä tahtoisin matkustaa, sanoi Saima varmasti ja irrottautui Ollin pitkistä käsivarsista.

— Minne? kysyi Olli niin hämmästyneenä, että Saima remahti nauruun.

— Vaikka kuuhun, kunhan vain pääsisi täältä korvesta jonnekin. Minua kyllästyttää surkeasti. Kuulehan, meidän pitää lähteä yhdessä jonnekin, ennenkuin menen kotiin.

— Minä en voi, kuului Ollin lyhyt ja varma vastaus.

— Sinä et tahdo.

Olli käännähti äkkiä kuullessaan Saiman äkäisen, sähähtävän äänen.

— Saima! Meillä on nyt kaikkein kiirein aika ja minun täytyy olla työssä.

— Rengin töissä.

— Rengitkin niitä tekevät ja minä myös.

— Sinun ei tarvitse, voit tehdä parempaa työtä.

— Saima, sinä olet viisas tyttö, et ajattele, mitä nyt sanot.

Syntyi pitkä äänettömyys. Olli seisoivat neuvottomana ovellaan, siirtyi pöytänsä luo, jossa oli suuri pino tilikirjoja. Pian kuului kynän yhtäjaksoista rapinaa. Saiman mustissa silmissä välähti ja pää nousi ylpeästi.

— Hyvää yötä, huomenna minä lähden kotiin. Nähtävästi sinä et minua kaipaa.

Olli hyppäsi hänen luokseen, otti rajusti syliinsä ja kuiskasi: — Saima, sinä et saa rikkoo väliämme, kuuletko, minä en luovu sinusta!

Saima tunsi voimattomuutensa lujassa sylissä, sulki silmänsä ja sanoi hiljaa: — Minä menen enkä palaa!

— Katso minua silmiin, Saima!

Ääni oli niin käskevä, rukoileva ja vaativa, että Saima avasi silmänsä.

He seisoivat liikkumattomina aivan lähetysten, silmä silmässä. Saima katsoi uhmaten, pieni väreily luomissa. Raudanharmaa katse vastassa ei värähtänyt. Hiljaa painui tumma pää miehen povelle.

— Sinä tulet, kun koti on valmis!

— Tulen.

— Et pakosta, minä en vaadi, en pyydä, vaan omasta ehdostasi, et voi muuta. Sinä olet ihminen ja sinä rakastat vain minua, olet antanut elämäsi minulle. Ei ole ero enää meidän omassa vallassamme. Minä en voi erota sinusta paitsi —

— Paitsi?

— Paitsi särkemällä elämäni.

— Olet oikeassa. Minä tulen, vaikka —

— Sano kaikki!

— Minä teen sinut onnettomaksi.

— Onnettomuuskin on suloinen sinun kanssasi, sanoi Olli.

Kirkkaat kyyneleet putoilivat tummista silmistä, ylpeä pää painui nöyränä, ja sylitysten he istuivat viimeisen iltansa. Aamulla alkaisi pitkä ero, ja epämääräinen pelko tulevaisuudesta kammotti heitä kuin pimeys lapsia.

V

— Kuulehan, Vanha Viisas, mitä Olli kirjottaa — tämä on vastaus siihen, jossa pyysin häiden lykkäystä tulevaisuuteen — kuulehan: "Omani minä otan, en tahdo turhaan palaa, ja kun aika tulee, noudan sinut!" Ha, ha, ha, kun aika tulee, noudan sinut, noudan sinut kuin kissanpojan ja pistän taskuuni ja vien kotiin ja hiukan silitän ja annan lämmintä maitoa, väliin leikin kanssasi, vaan älä sinä näytä kynsiäsi, pysy kauniisti kotona. Tämä on liian hassua ollakseen vakavaa elämää. Voi, sano, Vanha Viisas, mitä minun on tekeminen? Kyllähän isä aina sanoi: Saima, kun et ole varma, mikä on oikein, niin jätä se silloin sikseen. Tämä sapettaa, ärsyttää. Minä raivostun, kun hän yksipäisesti vaatii minua sinne korpeen karjapiiakseen. Kirjotanko, etten milloinkaan taivu?

— Rakkausasioihin ei saa kolmas sekaantua, sanoi Vanha Viisas levollisesti. Sanon kuitenkin: ei kiivaudella miestä nujerreta. Ole kylmä, tyyni, korkealla kuin kuningatar. Anna hänen odottaa. Jo hän olisi merkillinen mies, ellei taipuisi.

— Hän tulee ja noutaa, ei aiokaan odottaa, sanoi Saima puoleksi nauraen, puoleksi kukertaen.

— Millä oikeudella hän sinut väkisin veisi?

— Voi ystävä parka, Olli ei ole kuin muut miehet, jotka ottavat, kenen saavat. Olli ottaa, kenen itse tahtoo.

— No, olisi sitten jo ottanut!

— Sehän se juuri on. Hän on sitonut minut, sitonut veriinsä. Minä en voi riipaista itseäni irti, vaikka ikävään nääntyisin siellä korvessa.

— Anna ajan kulua, kyllä hän talttuu, sanoi Vanha Viisas, nostaen pöydältä juuri korjaamansa vihon hyllylle, ja heitti pitkäkseen sohvalle. Hän oli lyhyt ja pyöreä, leuka kaksinkertainen, silmissä vakava, hiukan kärsivä ilme, tukka harmahtava, ennestään musta ja tuuhea, kädet pienet ja sirot, äänessä naisellinen helähdys, jota hän koetti peittää ja tehdä miesmäiseksi.

— Ellei hän taltu? sanoi Saima alakuloisena.

— Silloin hän on miesten mies! huudahti Vanha Viisas tavallista elävämmin ja äänessä helähti naisellinen aines.

— Älä kiusaa minua. Sinä et tiedä, kuinka vakavaa tämä on, tuntuu siltä kuin pitäisi kuristaa itsessään jotakin. Äsh! Vaan mitä sinä tästä ymmärtäisit, vanhapiika!

Viimeisen sanan kääri Saima pumpuliin, mutta se pisti kuitenkin. Vanhanpiian silmissä välähti ja kaksinkertainen leuka tuli tummanpunaiseksi.

— Älä kysy neuvoa sellaiselta, joka ei ymmärrä. Tee kuin parooni Münchhausen, kun olet vajonnut suohon, — vedä itsesi tukasta ylös.

Saima nauroi ja heittäytyi polvilleen lattialle vanhan ystävänsä eteen.

— Älä ole vihoissasi, olethan ainoani, auta minua!

— Lapsi parka, et ymmärrä, kuinka rikas olet, kun sinulla on ihminen, ymmärrätkö? Ihminen. Sehän on elämän suurin onni. Mene Ollisi luo ja ole tyytyväinen.

— Korpeenko? En voi.

— Tyhjää puhetta, kun ihminen rakastaa, niin hän voi vaikka vuoria siirtää.

— Eikö se ole tyhjää puhetta?

— Jos ihminen on heikko ja keho, silloinhan se on vain puhetta, sanoi Vanha Viisas väsyneesti.

— Oletko sinä koskaan rakastanut?

— Olen, — kuului hiljainen vastaus.

— Siirsitkö vuoria?

— En.

— Olitko heikko?

— Luulin olevani vahva ja möin esikoisuuteni herneherkkuun.

— Uhrasitko sinä rakkautesi?

— Minä tuomitsin itseni elävänä haudattavaksi.

— Sinä olet merkillinen ihminen, Vanha Viisas. Kuule, puhu minulle suoraan, pyysi Saima kiihkeästi.

Vanha Viisas vilkaisi häneen ja sanoi:

— Tahtoisin nyt sanoa sinulle: et ymmärrä, mutta ehkä opit jotakin minun kohtalostani.

— Juuri sen vuoksi tahdon tietää...

— Minä rakastin; mies oli köyhä maalaispappi. Minun pääni oli täynnä maailmaa mullistavia ajatuksia, olin mielestäni liian hyvä metsänkorpeen menemään. Naisvapautus, itsenäisyys, rahanansio, ehkä kunnianhimo, minulla oli monta epäjumalaa.

— Entä sitten?

— Pappini nai nuoren maalaistytön ja minä perustin kouluni.

— Entä sitten?

— Sitten olen yrittänyt kuristaa naista itsessäni, osaksi onnistunut, mutta toisinaan avautuu sellainen kouristava tyhjyyden kauhu, ammottava kuilu eteeni. Minulla ei ole yhtään ihmistä, enkä minä ole mitään kellekään, hukun, haihdun jälkeä jättämättä. En ole koskaan saanut painaa ketään omaa sydämelleni...

Saima siveli ystävänsä kättä ja nousi sitten ääneti poistuen huoneeseensa.

En ole koskaan saanut painaa ketään omaa sydämelleni...

Sanat soivat yhä Saiman korvissa ja ajoivat häntä rauhattomana paikasta paikkaan. Hän istui piaan ääreen ja alkoi soittaa. Soitti tunti tunnilta, kunnes voimat turtuivat.

— Minä menen musiikkiopistoon, sanoi hän ystävälleen.

— Voithan koettaa, sanoi Vanha Viisas.

Voimat ja ajatukset valuivat uuteen uraan. Työn vaikeudet nousivat vuorina vastaan. Kiihkeän luontonsa ponnella hän kiipesi, ponnisteli yli voimain, eikä piaano sittenkään totellut.

— Minusta ei tule soittajaa, sanoi hän masentuneena ystävälleen. — En voi kuvitella eläväni, tahdon elää! Tiedätkö, mitä nyt teen?

— Vaikea arvata, millä hangen harjulla pyry kulloinkin lunta pöläyttää.

— Vuokraan asunnon, oikein kauniilla paikalla. Sieltä ei saa puuttua mitään nykyaikaisesta mukavuudesta. Sen pitää olla kuin satulinna.

— Entä sitten?

— Sitten kutsun Ollin.

— Toisin sanoin, aiot pitää häitä.

— Häitä, kulunut sana. Tahdon näyttää Ollille maailman ihanuutta, ja hänen täytyy laskeutua polvilleen ja palvella sitä. Saatpa nähdä!

— Sinunhan piti odottaa eikä kutsua.

— Minä menehdyn!

— Etkö pelkää joutuvasi Kulanpäähän?

— Älä puhu siitä. Nyt uhmaan kohtaloa. Minun täytyy tehdä jotakin, jotakin häikäisevää ja temmata Olli mukaani äkkiryynnäköllä ja irrottaa hänet sieltä, ja kun se vain kerran onnistuu, niin —!

— Niin sinun ei tarvitse mennä Kulanpäähän. Kuulehan, lapsi kulta, Olli on mies kiireestä kantapäähän ja sinä olet oikeata silmän ruokaa ja sydänten musertaja ja vielä päälliseksi rikas. Sinulla on kaikki aseet käsissäsi. Ollilla on vain turpeensa ja sen mukaan, kuin minä tunnen häntä pikku nasikasta saakka, hän ei sitä hellitä.

— Te olette hirveitä! huusi Saima suuttuneena. — Sinäkin asetut hänen puolelleen ja hän on ihan hullu, itsepäinen jörri!

Vanha Viisas heilutti sormeaan: — Saima, Saima, varo ettei sinusta tule satusi syöjätär — silloin —!

— Ha, ha, haa. Tämä on niin hassua, että sydäntä kirvelee ja tahtoisin nyrkkiä puida. Hyvästi, nyt minä lähden satulinnaa etsimään.

VI

Olli kulta!

En tiedä enää päivänmääristä, en kellonlyönnistä. Aamulla nousen, kun silmäni avaan, ja yöllä menen levolle, kun en enää voi niitä auki pitää. Telefoneeraan, juoksen, piirrän, neulon, neuvottelen. Taivasten tekijä, kuinka ihmiset ovat hitaita, typeriä ja saamattomia.

Olen ollut nämä kolme viimeistä viikkoa rakkauden komedianttina. Kuulutus näes. Kaikki isä-ukon tutut, vanhat tädit ovat käyneet, tuoneet koko läjän romua. Enkö minä ole kauhea? Tietysti he ovat armaita ihmisiä.

Kaikki on valmista, kun tulet — nyt varmaankin sären sinun taivaasi — mennään sanasankarin luo, hänen kotiinsa. Ja sitten olemme taas sinä ja minä, kaksi ihmistä. Alkaa satu niin pitkä kuin itse tahdot. En pyydä mitään, en aseta ehtoja. Sinun tahtosi on minun tahtoni. Tule!

Saimasi.

Vastaukseksi hän sai sähkösanoman:

Lauantaina kuuden junassa.

Hän tulee, tulee! Saima sulki silmänsä, näki valkean otsan, päivettyneet kasvot ja hellät, uskolliset silmät. Hänellä oli oma. Ellei olisi — —! Olli tulee lauantaina! huusi hän pukiessaan ystävälleen, joka oli lähdössä kouluun.

Hän kampasi mustaa tukkaansa, veteli sormiensa välitse ja antoi valahtaa paljaalle kaulalle, nosti sen jälleen laelle, kiinnitti erilaisiin poimuihin ja hymyili tyytyväisenä. Sitten hän pukeutui hitaasti ja tuhannet kujeet hänen ja Ollin välillä muistui mieleen, ajoivat punan poskille ja kainostellen omaa kuvaansa peilissä hän painoi päänsä alas ja lähti lumomielin kaupungille.

Satua, satua, hoki hän itselleen, kulki puodista puotiin ja osti pehmeitä, utuisia vaatteita, herkullisia värejä...

Satulinnassa ei ollut ketään. He kahden.

Oli se vuodenaika, jolloin taivas on sininen ja ihmisen kaipuu nousee korkeammalle kuin linnut lentävät.

Oli jo lauantai. Juna vihelsi ja painautui sillan juurelle huumaavalla vohkinalla. Samassa Olli hyppäsi Saiman viereen, ennenkuin hän oli ennättänyt vilkaistakaan kehenkään tulijaan, tarttui käsivarteen, puoleksi nostaen työnsi eteenpäin väentungoksesta.

He saivat hevosen.

— Todellisuus on toista kuin kuvittelu, sanoi Saima. — Minä pelkäsin koko tätä vihkimishommaa, mutta sinä olet kuin vuori, niin varma tuki ja nyt on hyvä olla.

Olli vain hymyili ja katseli häntä.

Papilla oli pieni, soma sali. Hän itse nuori, miellyttävä mies, puhui politiikasta ja kirjallisuudesta ja liitti vihkimisen aivan luonnollisesti keskustelun jatkoksi.

Nuoret katsoivat hämmästyneinä toisiinsa, kun "sanasankari" kätteli heitä onnitellen.

Todistajina olivat pastorin rouva ja käly.

Olli oli hajamielinen ja Saima kuuli hänen äänessään väreilyä.

— Tuskinpa kukaan noista kävelijöistä aavistaa, että olemme vasta vihitty pari, sanoi hän kotimatalla Saimalle.

— Ei Vanha Viisaskaan tiedä, että meidät vihittiin tänä iltana, kuiskasi Saima.

— Olemme siis kahden maailmassa.

— Olemme.

— Pappia ja hänen naisiaan ei lasketa.

— Ei. Ethän sanonut äidille.

— En.

— Sinä olet hyvä.

Käden puristus ja hiljaisuus.

He nousivat ylös laajoja portaita ja Saima sanoi: — Katsohan tätä valaistusta, kuultavaa se on. Eikö tämä ole hauska porras?

— On komea kerrassaan, mutisi Olli hajamielisenä.

— Tässä me asumme! Astuhan sisään. Täällä olemme kotona ja kahden.

Ollin kädet vapisivat ja huulet väreilivät, kun hän tarttui Saiman päähän sitä hellästi silitellen, ja heidän katseensa yhtyivät pitkään kysymykseen: miksi niin kauan erossa? Samassa lämmin tunne läikähti heissä — omistamisen riemu...

— Kuule, Saima, missä me nyt oikein olemme?

— Meren rannalla.

— Niinpä kyllä, mutta — —?

— Miltä meri näyttää sinusta? Pidätkö siitä?

— Eihän sellaiseen kysymykseen voi vastata. Jos kysyt: pidätkö minusta? Vastaan: en, minä elän sinusta!

— Elätkö sinä merestäkin?

— Elän kylläkin.

— Minä olenkin merta. Muistathan sinä sen rannan? Tiedäthän, siellä synnyin ja kasvoin, leikin hiekalla, kivillä, loiskin vettä jaloillani, juoksin siinä ja temmelsin. Ranta oli paras ystäväni ja uskottuni. Aina se kuunteli laulujani ja unelmiani, ei suuttunut oikuista. Ja sitten kun kasvoin, riitti sen laajuus minun vallattomalle mielelleni. Silloin vasta, kun äitini kuoli, syntyi meri minulle, ja minä näin sen mahtavuuden. Se pelotti ja houkutti, kyseli ja selitti. Taivaan ranta oli toisen elämän ranta, jonne äiti oli mennyt. — Saima seisoi nyt Ollin luona akkunassa.

— Mutta se toinen puoli, Olli, se minun elämäni toinen puoli. Aina sileät, turvalliset, valoisat kadut, yhä uusia kasvoja, paljon kuin laineita rannassa, ja ne hymyilivät kauniille. Heidän joukossaan on hyvä olla, tanssia iltansa ihanan soiton siivillä, kuulla, nähdä kaunista ja olla kaunis kaunisten piirissä.

— Kaunein kaunisten joukossa, kuiskasi Olli.

— Imartelija!

— Minä en rakasta sinun kauneuttasi, rakastan sinua itseäsi, sano
Olli vakavana.

— Ihmiset sanovat ja alan uskoa itsekin olevani pelkkää kuorta. Vaan älä sinä usko sitä, Olli. Kuulehan, miksi minä rakastan kaupunkia, enkä vain rakasta, elän siitä! Kaupunki, ja sen tuhannet, kymmenet tuhannet ihmiset ovat minulle merta. Jokainen yksityinen on kuin aalto, katson sen läpi pohjaan, näen ehkä heleää hiekkaa, ehkä limaa, mutaa, ehkä syvää vettä. Ihmislaineet yksityisinä sitovat ja houkuttelevat minua, keikun mielelläni niiden huipuilla, leikin. Mutta kaupungin elämän kokonaisuus, kun sen ulapalla pauhaa ja myrskyää ja pohjalla ulisee ja itkee, se kiehtoo minua, vetää kuiluunsa eikä mikään maailman mahti voi minua estää —!

— Saima kulta, unohda tuo! Mitä sinulle sanoisin? Silmäsi ovat suuret ja syvät ja näenhän, että sinua huolettaa, mutta unohda se, unohda!

Saima tuijotti yhä merelle taistellen itsessään salaperäisiä voimia vastaan.

— Sinä olet voimakkaampi minua, Olli, mutta pelkään, että kaupunkimeri on sinuakin voimakkaampi minussa.

— Kaupunki, kaupunki! Oletko sinä noiduttu? Vietätkö häitä kaupungin kanssa etkä minun?

— Ha, ha, haa! Saima itki ja nauroi hermostuneena.

— Itke, itke, se vapauttaa ja nyt me olemme ihmisiä, sinä ja minä.
Aika ei odota, elämä valuu käsistämme.

— Olet oikeassa, mies, pois mietteet. Minä tahdon elää, nauttia.
Melkein unohdin sadun.

— Ohhoh, helpommin hengitän, huokasi Olli, tekeytyen iloiseksi, vaikka surumielisyys piili silmissä, — kun sinä lakkaat filosofeeraamasta. Se oli vallan pöyristyttävää.

— Katsos tänne! huusi Saima. — Nyt minä loihdin. Soitan tätä kelloa... Kuuletko ratinaa?

— Kuulen.

— Sanotaan nyt: herkullinen illallisateria! ja avataan tämä kaappi. Kas, eikö ole, puhui Saima ja lateli ruokia pöydälle, joka ennestään oli katettu.

— Tämähkö nyt on sitä uusinta mukavuutta. Ihan meitä varten, ei tarvitse vieraita silmiä, saa olla kahden maailmassa.

— Maljasi!

— Sano nyt kerrankin, kenen tämä kaikki on. Ravintola — arvaili
Olli.

— Hyi, eihän toki.

— Jonkun kotiko?

— Meidän kotimme.

Olli punastui ja silmissä välähti. Syntyi hiljaisuus.

— Onhan tämä satua, eikö totta, Saima?

— Satua, satua, armaani, sanoi Saima niin lämpimästi, että Olli nousi pöydästä ja tuli hänen luokseen.

Saima juoksi nauraen toiseen huoneeseen, mutta ilmestyi pian ovelle hohtavassa valossa, väljä aamunuttu yllään. Hihat valahtivat olalle, kun hän nosti kädet niskaan ja katseli lähenevää miestänsä silmät puoleksi ummessa.

Seuraava aamu oli kirkas. Auringon lämmittävät säteet leikkivät nuorten kodissa ja kumpikin nousi keveänä.

— Olli, sinähän säteilet! huusi Saima, kun Olli oli pukeutunut ja seisoi ovella.

— Jos osaisin laulaa, ylistäisin sinua, mutta jos mörinä kelpaa, niin — —

— Säästä korviani!

Molemmat nauroivat.

— Tiedätkö, mitä nyt teemme?

— Loihdit tänne kahvia ja ehkä sitä eilistä samppanjaa.

— Tietysti, sinä nautintojen orja, entä sitten?

— Sitten minä tahtoisin suullisen raitista ilmaa.

— Mennään ajelemaan oikein vaunuilla.

— Kehtaatko sinä minua näytellä?

— Tulehan tänne ison peillin eteen, anna kätesi kainalooni. Sano, emmekö ole kaunis pari? Sinun sininen pukusi on kuin Pariisista tuotu. Olen tässä kummeksinut, kuinka maalaisräätäli on voinut luoda tuollaisen ihmeen.

— Miksi sen pitäisi olla maalaisräätälin tekemä?

— Ethän sinä rakasta kaupunkilaisuutta.

— Rakastathan *sinä* kaikkea somaa ja hienoa, sanoi Olli nauraen.

— Ajattele, jos me vähä vähältä muuttuisimme samanlaisiksi, samaa tahtoviksi.

— Niinhän vanhojen aviopuolisoiden käy. He tulevat toistensa näköisiksi, sanoi Olli hypistellen vaaleita viiksiään.

— Sinä saisit pitkän, mustan tukan ja silmäsi kävisivät kekäleiksi ja minä viikset, leveät hartiat ja punaisen niskan ja — —

— Olisi sinussa silloin sylin täydeltä.

— Hu, huu, kömpelö olet.

Saima hääräsi punasissaan keittäen hienolla spriikeittiöllään kahvia ja Olli seurasi häntä katseillaan.

— Ei tämä ollut hullumpi keksintö, sanoi hän.

— Eikö ole suloista elää sadussa? helisi Saiman ääni.

— Kuin pumpulissa. Olethan sinä rikas.

— Oi, älä puhu siitä. Minua piinaa se avioehto, mutta isä määräsi ennen kuolemaansa, että jos menen naimisiin, piti — —

— Minä tiedän ja olen järjestänyt kaikki asiasi holhoojasi kanssa. Ukko paha oli hyvin kiitollinen päästessään sinusta. Olet kai ollut aika tuhlari viime aikoina. Tämä satu — —

Ovikello soi ja molemmat juoksivat kuin lapset kilvan avaamaan. Siellä oli ajuri.

Ilma oli kaunis ja matka notkuvissa vaunuissa kaupungin läpi voittokulkua. Ihmisten kasvoille ilmestyi valoisa hymy heitä katsellessaan, heijastus heidän kauneudestaan ja onnestaan.

— Tuntuu kuin olisin hyvinkin tärkeä olento aina kun olen sinun kanssasi, nauroi Saima. — Ja paremmaksikin minä muutun, varsinkin silloin kun olemme samaa mieltä.

— Tarkotatko, että minun pitää tehdä sinusta enkeli jäämällä koko viikoksi tänne?

— Tietysti.

Samassa hevonen pysähtyi ulkoravintolan eteen ja Saima lähetti ajurin pois.

Ravintolassa oli seurue koolla, Saiman tuttavina ja pari Ollin vanhaa toveria, jotka olivat tahtoneet nähdä heitä. Ollille se oli yllätys, ja Saima hymyili onnistunutta kepposta.

Saima oli ollut kaupungin nuorten suurin lemmikki, eivätkä he oikein voineet hyväksyä hänen

maalaispatruunaansa. Nyt oli tullut otollinen hetki, jolloin hiukan saisivat kiusotella häntä. Kiusottelemisen kävi pian mieluisaksi leikiksi, kun alettiin tanssia.

Se oli Saiman intohimo. Kun hän oli lattialla laulaja Aallon kanssa, seisoivat toiset katselijoina. Olli ei voinut silmiään irrottaa parista, ja kun tanssi oli loppunut, hengähti hän helpommin. Jotakin outoa ja synkkää oli hiipinyt häneen ja ohimoissa vasaroi ja silmissä veristi. Saiman nauru kuului toisista huoneista ja Aalto lauloi hänen säestyksellään. Olli ei ymmärtänyt sanoja — taisi olla italialainen laulu — mutta hän näki Aallon kasvoilla ilmeen ja silmissä tulen, josta ei voinut erehtyä.

Haa, — sähisi Olli itsekseen —, ehkä tuo oli kaikki komeadiantin temppuja ja kuului taiteeseen. Hän päätti hakea Saimaa tanssimaan heti, kun soitto alkaisi, mutta toiset ennättivät hänen edelleen ja pian olivat Saima ja Aalto taas yksin lattialla. Saima sirona ja hentona, mustat silmät palavina, hiukan punertavilla huulilla hymy, käsien liikkeet hillittyjä, vartalo noudattaen soiton rytmiä, näytti lumoavan laulajaa, niin että hän unohti kaiken ympärillään, kiihkeästi veti hänet luokseen, kun tanssi sen salli, ja intohimoisesti katsoi hänen loistaviin silmiinsä, tarttui käteen, painoi sen kainaloonsa omistajan varmuudella.

Olenko juonut liikaa, ajatteli Olli ja vastaili hajamielisesti toverien kysymyksiin. Hän nousi äkkiä ja seurasi Saimaa ja Aaltoa toiseen huoneeseen. Heitä ei ollut siellä. Peittääkseen kiihkeyttänsä hän kääntyi akkunaa eteen katsellakseen ulos. Akkuna johti parvekkeelle. Hän hätkähti. Saima seisoi selin häneen ja Aalto nojasi johteeseen leikkien hermostuneesti viuhkalla. Miehen kasvoilla oli surua, katkeruutta, rakkautta. Olli äännähti, riensi kiivaasti heidän luokseen, unohtaen kaiken varovaisuuden, astui Saiman ja Aallon eteen.

— Eikö lähdetä kotiin! huusi hän luonnottomalla äänellä.

Saima punastui, katsoi Aaltoon hämillään ja sanoi: Meitä on pyydetty päivällisille.

— Me lähdemme kuitenkin.

Aalto kumarsi hymyillen pilkallisesti ja poistui.

— Kuinka sinä voit tuolla tavalla — —? Saima katsoi miestänsä ja sanat tarttuivat kurkkuun.

Ollin silmissä paloi viha: — Tämä on liian pahaa pilaa! ähki hän.

Eräs Saiman naisystävä tuli heitä hakemaan.

— Tiedätkös, Saima kulta, mikä suuri, polttava kysymys nyt juuri syntyi ruokasalissa?

— No, huudahti Saima, ja Olli kääntyi ehdottomasti tulijaan.

— He arvailevat, oletteko te kihlatuita vai naimisissa.

— Ja mitä te luulette —?

— Sinulla on sileä ja timanttisormus samassa sormessa.

— Niin on, entä sitten?

— Aalto sanoi, että se timantti on ihan varmaan aviomiehen sydäimestä puristettu. Me sanoimme kaikki, ettei se ole totta, ensiksikään te ette ole naimisissa ja toiseksi Saiman miehen sydän ei ole kivistä. — Kuka tietää, sanoi Aalto, vaikka Saima rouva vielä purjehtisi karille siinä suuressa sydämessä. — Saima, sinä et saa salata mitään, emme koskaan anna anteeksi... Hän olisi rupattanut kauankin, mutta Ollin matala ääni katkaisi sanatulvan.

— Me olemme naimisissa.

— Kuitenkin! kirkaisi neiti ja juoksi sisään helmat heiluvina kuin linnun siivet.

— Nyt on satu päättynyt, sanoi Saima hiljaa. Minä en kehtaa mennä saliin.

— Lähdetään pois kaikessa hiljaisuudessa.

— Ja näytetään heille pitkää nenää kuin pahat lapset. Olisipa se somaa, kutsuvieraat karkaisivat.

— Mitä hemmetin kutsuvieraita me olemme?

— Olemme kuitenkin ja sinä käyttäydyt kuin karhu. Nyt menemme sisään. Anna käsivartesi.

Olli totteli nolona, otsa rypyssä ja silmät tuimina. Katkeruus punoutui yhä lujemmaksi hänen

sydämelleen ja uusia, ennen tuntemattomia vaaroja nousi ajatuksiin. Hän epäili jokaista Saiman sanaa ja katsetta. Kun unessa hän kuuli äänien sorinaa ympärillään.

He tulivat aikaiseen illalla kotiin.

— Huomenna lähdemme kotiin, sanoi Olli.

— Ja tulemme seuraavana päivänä takaisin, silloin on täällä suuret arpajaiset ja minun pitää tanssia.

— Aallon kanssa! kirkaisi Olli, tarttui lujasti Saiman käsiin ja katsoi pitkään epäillen silmiin.

— Sinä olet sietämätön, äännähti Saima vääntäen käsiään irti, — yksin, ymmärrätkö? Laske irti käteni, puristat ranteeni poikki! Hänen kasvonsa vääntyivät tuskasta. — Olli, kulta, sinä olet sairas, silmissäsi on sellainen outo kiilto. Päästä käteni.

— Sano, kuinka kauan tahtoisit leikkiä kanssani kuin kissa hiiren kanssa?

— Minä en ymmärrä, päästä käteni!

Olli heitti hänen kätensä ja murisi:

— Mitä on sinun narripelisi Aallon kanssa?

— Taivas, kuinka väärin voi käsittää asioita. Minähän olen tahtonut hankkia sinulle vaihtelevampaa ajanviettoa, en väsyttää omalla seurallani.

— Sinä pidät liian suurta huolta seurallasi väsyttämisestä. Yhtenä iltana olet tehnyt elämäni helvetiksi. Jos tätä jatkuisi, olisin valmis kuristamaan sinut ja itseni.

Saima seurasi Ollin raivoisia askeleita tuskallisin katsein.

— Olli, sinä et tunne ihmisiä, et ole katsellut tätä elämää. Se näyttää olevan enemmän kuin on. Se on leikkiä, ymmärrätkö, hauskaa leikkiä ja minä — hän keskeytti, katsoen Olliin, joka oli pysähtynyt tuijottaen häneen — minä tiedän, että Aalto on tyhjä ihminen. Hänen sielunsa ei ole karpäsenkään kokoinen. Mutta hän on hauska seuraihminen.

— Näitkö hänen kasvonsa tänään parvekkeella? Sano!

— Tänään hän oli tavattoman juhlallinen.

— Sinä olet julma! huusi Olli. — Se mies on onneton eikä ajattele muuta kuin sinua. Tahtoisin kuristaa hänet!

Saima katsoi suurin silmin Olliin, jonka kasvot vääntyivät ja ääni oli käheä.

— Heitä tuo kauhea murjottaminen! Etkö sinä nyt ymmärrä, että minä tahdon leikkiä, huvitella, olla vapaa, iloinen, tehdä mitä milloinkin sattuu. Täällä olen kotonani, hengitän tuttua ilmaa. Teatterit, ihmislaumat, melu, valo, komeus on minun verissäni. Täällä kadun kivet ovat muuttuneet minulle leiviksi!

— Sehän on teidän kaupungin orjien kirous, että te teette kivistä leipää ja myytte sielunne paholaiselle. Ihmisen jaloimmat tunteet ovat leikkiä, pilkkaa!

Saiman silmissä syttyi vihreys. Hän ponnahti suoraksi.

— Älä herjaa, kaupunki olen minä ja minä tiedän, mitä olen!

Hänen pitkät sormensa puristuivat nyrkiksi.

— Olen antanut itseni sinulle, koko elämäni. Se ei ole leikkiä, kuuletko! Ja minä vaadin osani sinun elämästäsi, sinusta itsestäsi. Olenhan minä nyt kuumeena veressäsi, olen elämäsi jano ja tuska. Mutta se ei ole kylliksi. Tahdon olla ajatuksiesi, työsi määrääjä, kohtalosi. Kun syleilet minua, herää minussa pohjaton halu vangita sinun tahtosi!

Olli läheni häntä.

— Saima kulta...

— Anna olla, sanoi Saima tylysti. — Satu on lopussa, nyt alkaa tosi elämä. Tänään olen tullut kymmenen vuotta vanhemmaksi. Minä tahdon ja vaadin, että asumme talvet kaupungissa, kesät maalla.

— Minä en milloinkaan muuta kaupunkiin. — Ääni oli entisen tyynen ja varman Ollin.

Saima kääntyi häneen ja katsoi pitkään.

— Ota takaisin ne sanat "en milloinkaan".

— En milloinkaan! — Olli löi kädellään hiljaa pöytään.

— Senkö verran sinulle merkitsen?

Saima katsoi Ollia silmästä silmään ja vapisi. — Ha, ha, ha, sinä olet sadun peikko!

Hän löi otsaansa kaapin oveen ja hoki: — ei milloinkaan, ei milloinkaan, — riipaisi auki kaapin oven ja heitti esineitä lattiaan — kas, tuossa ja tuossa, hei, nyt on satu lopussa, se ei palaa milloinkaan!

Hän repi kukat maljoista, polki ne jalkoihinsa.

— Saima kulta, rauhotu, Saima!

Olli piteli hänen käsiään ja likisti syliinsä.

— Lapsi kulta, rauhotu, kas niin, katso minuun.

— Minä vihaan sinua! kuului kiihkeä kuiskaus, mutta jännitys laukesi ja jäsenet sulivat veltoiksi Ollin lujassa syleilyssä.

Hän oli tahdoton.

VII

Kulanpään uusi asuinrakennus on maasta kasvanut hongikkoon. Ei se ole suuren suuri eikä kovin komeakaan, on suorista aljuhongista, jotka miespolven ovat kasvaneet, toisen polven vanuneet ja runkoansa laajentaneet, on vahvalla kivipohjalla, harmailla paasilla jotka sileinä seiniä ja nurkkia kannattavat. Ei se rakennus tuulia tunne eikä hiekalla seiso. Se kohottaa kattoaan kahden harjanteen suojassa. Se on nostettu vartioimaan satain vuosien viljelystä. Se on saatu maamiehen pään suojaksi, työntekijän lepomajaksi, kotiliedeksi niille voimille, jotka korpia kesyttävät, harjuja hallitsevat, vesiä soutelevat ja niiden aarteet korjaavat.

Siinä uudessa talossa ovat yhtyneet vanhat työt ja uudet muodot.

Vanha emäntä askaroi nyt erityisessä pienessä keittiössä suuren pirtin sivulla, niinkuin on askaroinut vuosikymmeniä väen yhteisessä suuressa tuvassa.

Suuri takka on pirtin nurkassa, niinkuin on ennenkin ollut, ja illoin väki töineen kerääntyy jaarittelemaan entistä avarampaan asuntoon. Mutta silmät mittailevat oudoksuen korkeaa kattoa, honkaisia pilareita, uudenkuosisia, leveitä penkkejä, laajoja akkunoita ja komeaa muuria. Miehet kohottavat hartioitaan, tunnustelevat käsivarsiaan, polkevat permanttoa jaloillaan, kyselevät voimiltaan: Onko tämä meidän oma, onko tämä meitä varten? Talon palveluksessa harmaantunut Matti-vanhus koputtaa piippuaan uunille, puhaltelee imukkeeseen, saa ilman pihisemään, nykäisee housujaan ja hymähtää: — Tämä nyt on seuraus siitä, että isäntävainaa pani Ollin herrain kouluun!

Hän hymähtelee, sillä "onhan vanhan rakennuksen uunilla vieläkin kylmiksi lämmintä, kun täällä uudessa hovissa vanhan luita kolottaa".

— Kylmähän tämä uusi pirtti tuppaa olemaan, ivailee nuori renki, kun nuo tyttöjenkin yötilat muutettiin omiin koppiinsa lukkojen taakse.

— Ei tässä muuta vikaa ole, sanoo Lammas-Liena, se vaan on asia, että tää on synnillisen taivaallista. Mitäs tuota enää toisesta elämästä toivoo, kun tässä elämässä jo — —

Joku avaa oven pirtin perällä ja kirkas päiväpaiste seuraa hänen kintereillään. Kaikkien silmät kiintyvät sisähuoneisiin, joista kuuluu iloista soittoa ja heleää laulua.

— Sus siunatkoon! sitä ihanuutta. Se on kuin taivaan portti aukenisi, huudahtaa Lammas-Liena.

— Muistelkaa tarkoin, Liena, ettekö ole joskus maailmassa pantannut sieluanne paholaiselle, ei sitä ilmaiseksi taivaan esimakua saa maistaa, sanoi nuori renki.

— Mitä se paholainen köyhän sielusta välittäisi, on niitä koreampia ja suurellisempiakin sieluja. Viekööhän ne ensin!

Liena katsoi tätä sanoessaan vinosti valoisaan oveen ja Olliin, joka juuri astui sisään.

— Kuulkaas nyt, isäntä, kun Liena on luvannut teidän sielunne paholaiselle, sanoi nuori renki.

— Irvihammas, taivaan lammas, piikkipäinen pässi! sähähti Liena rengille.

Olli hymähti ja sanoi Lienalle: — Tulkaa nyt, Liena, tekin katsomaan nuoren emännän soittokonetta, ette ole koskaan nähnyt sellaista.

— Mitäs minä, on vielä navettakengätkin jalassani ja tällainen ryöttähame päälläni ja tukkakin on kuin karhun... Hän keskeytti sanansa, sillä soitto katkesi ja Saima seiso i käsi ovenrivassa vetääkseen sitä kiinni.

— Tulkaa nyt vaan, kehotti Olli, ja Liena seurasi hämillään.

He astuivat Saiman ohitse saliin piaanon luo.

— Saima, soita vähän, että Liena näkee, kuinka se käy.

— Voithan sinä itsekin näyttää. Saima nykäisi hartioitaan ja meni toiseen huoneeseen.

Lienan alahuuli lepsahti hymystä lerpalleen ja silmät iskivät vinosti sivuhuoneeseen.

— Voinhan minäkin, yhdellä sormella. Näin se soi! sanoi Olli.

— Kiitoksia vaan, kyllähän se on komea, nuhahti Liena ja hävisi pirttiin.

Olli yritti kankeilla sormillaan tapailla ääniä.

— Älä soita, se on kuin pistelisit minua neuloilla! Tuollainen takominen! huusi Saima hermostuneesti.

— Saima kulta, mistä tämä huono tuuli nyt on tullut? Äsken sinä olit iloinen ja lauloit, niin että minä tahdoin väellekin...

— Väelle ja väelle! Sehän se juuri on. Sinun väkesi on epäjumala ja sille sinä rakennat, raadat ja näyttelet vaimoasikin kuin mitäkin ulkomaan elukkaa.

— Etkö sinä tahtois olla yhtä meidän kaikkien kanssa? sanoi Olli hymyillen.

— Muistatko sinä, Olli, sitä säleaitaa kotini pihassa? sanoi Saima kääntyen äkkiä Olliin päin.

— Muistan kyllä nähneeni sen pikku poikana.

— Sen aidan rakosista tirkistelin minä tyttöpahasena teidän maalaisten menoa ja tuloa.

— No, niin!

— Sinun väkesi ja minun välilläni on vieläkin säleaita.

— Sinä voit sen repiä alas.

— Minä en voi enkä tahdo.

— Miksi et?

— Silloin he kaikki tulisivat minun puutarhaani, hajottaisivat leikkimajani, polkisivat kukkiani, minulla ei olisi suojaa, ei mitään omaa soppea, jossa olisin turvassa, vapaa, saisin tehdä mitä haluaisin. Heidän silmänsä vartioisivat minua aina ja katsoisivat karsaasti.

— Oletko sinä ajatellut, että minulla on hyvin hankala paikka? Olli pyörähti äkkiä piaanotuolilla.

— Sinä olet säleaidan sisäpuolella minun luonani.

— En, minä istun sinun piikkisellä aidallasi, toinen jalka sinun puolellasi ja toinen väen puolella.

— Sinun pitää tulla minun puolelleni, kuulehan, sinun pitää!

Saima kietoi käsivartensa Ollin kaulaan, katsoi häntä silmiin ja puhui hiljaa: — Sinä olet minun ainoani, ei kukaan saa riistää sinua minulta. Tahdon sinut kokonaan!

— Ei ole vaaraa riistämisestä. Ja liiankin usein olen luonasi puutarhassa ja unohdan ne toiset aidan takana.

— Jospa unohtaisit tykkänään!

— En! sanoi Olli hiljaa ja irrottautui syleilystä.

Saima siirteli verhoja akkunan syrjiin ja satoi niitä somiin poimuihin, sijoitti kukkia pylvälle ja hyräili.

— Kuule, Olli!

— Kuulen.

— Oletko huomannut, kuinka Maunu hakkailee Paavolan pikku tylleröä. Minä huomasin sen jo Vappuna meidän tuliaispidoissamme.

— Sinulla on tarkat silmät.

— Ja hyvät korvat.

— Kuinka niin?

— Kuulin hänen puheensa sinun kanssasi tässä hiljan.

— Sittenhän sinä tiedät!

— Mitä minä tiedän, Olli? kysyi Saima, ja ääni helähti. Hän seiso i selin Olliin järjestäessään nuottia piaanolle.

— Että on olemassa vaikeuksia. Paavolassa on poika, joka ottaa pian talon, eikä Maunu voi mennä kotivävyksi.

— Hän voi saada jonkun toisen talon.

— Saima, tahtoisitko sinä — —?

— Tahtoisin, koko sielullani tahtoisin!

— Minulla on ollut onnea liiaksi siitä saakka, kun sinä taloon tulit. Sinä olet — no, täällä on päivä paistanut heleästä, puhui Olli ja tuli Saiman luo.

— Ja vielä heleämmin se paistaisi, jos Maunu saisi talon ja se pikku tyllerö tulisi emännäksi.

Saiman silmät loistivat ja notkea vartalo painautui Ollin lähelle, kun hän puhui: — Oletko huomannut, että se tyllerö on äidin näköinen. Keltatukka, sinisilmä, tukeva ja terve. Kätet leveät ja vahvat kuin reikäleipä ja sellainen mansikkasuu.

— Tiedän suun, joka on suloisempi.

— Olli, et saa. Nyt puhutaan vakavia. Äidin pitäisi saada oikein reilu ihminen seuraajakseen, ja minä luulen — —

Samassa Maunu astui huoneeseen hätäntyneenä ja sanoi äkäisesti:

— Missä karjakot ovat? Karja on jäänyt laiumella päivällisvuoron lypsämättä, eikä niitä letukoita kuulu vielääkään, vaikka on jo iltalypsyn aika.

— Taivasten tekijä! Minä unohdin karjan ja karjakot! huusi Saima.

— Mitä tekemistä sinulla on ollut tässä? kysyi Olli kiivaasti.

— Enemmän kuin luuletkaan. Tytöt pyysivät minua kysymään sinulta lupaa mennäkseen kansanjuhlaan asemalle jonnekin ja *minä* annoin heille luvan mennä ja aijoin puhua siitä sinulle.

— Karja on aivan villissä, puskevat tuskissaan toisensa vialle, puhui Maunu.

— Mene edellä, minä tulen heti, sanoi Olli toisesta huoneesta, jossa muutti kenkiä ja takkia. — Tiedätkö Saima, mitä tämä merkitsee?

— Ei suinkaan mitään vaarallista?

— Minä saan yksin lypsää viisikymmentä nautaa. Ja se on mahdotonta. Ymmärrätkö? Täällä ei ole ketään, joka — —

— Erittäin hyvin tajuan koko rikokseni! huusi Saima palavin silmin, syöksyi pirttiin ja sanoi Aapolle: — Nyt, Aapo, laita Hurravilli valjaisiin nopeaan kuin tuulessa. Minä lähdän asemalle!

Itse hän sitoi kevyen liinan päähänsä, heitti ylleen pienen päällysnutun ja juoksi Aapon perässä talliin.

— Enkö minä saa tulla kyytiin? huusi Aapo.

— Ei; meitä karttuu takatullessa liikaa.

— Ahaa, meneekö Saima karjakkoja hakemaan. Kai Saima tietää, että Hurravilli on hiukan vauhko ja taitaa taas olla tuimakin, kun on ollut kauan ajamatta.

— Pian, pian, minulla on kiire. Kuulehan kuinka karja mylvii.

— Kyllähän tuon nyt kuulee. Olisivat nekin karjakot saaneet — —

— Heillä oli lupa, keskeytti Saima.

— Kukahan heille sellaisia lupia antaa? ihmetteli Aapo.

— Minä!

Aapo vilkaisi sivulta Saimaan ja kiristi vatsahihnaa, koetti kerran vielä sitolkkaa ja rinnustinta, pisti suitset päähän ja heitti ohjanperät rattaille.

— Nyt on valmista sitä myöten, sanoi hän taputtaen Hurravilliä, joka hörästi korviaan ja teutaroi rauhattomana. Aapo piteli suupielestä ja Saima harppasi ylös korkeille nappularattaille. Ja kun Aapo päästi ja Saima oli saanut ohjat käteensä, syöksyi hevonen tulista ravia soraista puistotietä, niin että kärryt hyppivät ja kivet sinkoilivat. Saima piti ohjia tiukalla ja sitä hurjemmin kiiti Hurravilli. Se nelisti ylämäet ja ravasi alamäet. Vauhdin hurjuus huumasi, rohkeus kasvoi, sillä olivathan ohjat omissa käsissä. Tie oli aluksi nousua, vain harvassa alamäkeä, mutta sitten tuli kangasta ja siellä Hurravilli paransi juoksuaan. Saima hurmaantui ajamaan yhä hurjemmin. Hevonen hörästi korviaan äänettömällä metsätiellä ja vilkui syrjään. Samassa hän huomasi tyttöjä istumassa metsässä.

— Hurraa! huusi hän.

Hurravilli hypähti pystyyn säikähtyneenä ja syöksyi hulluna ohi tyttöjen.

— Rouva! Jessus siunatkoon, Hurravilli tappaa rouvan, juostaan perässä. Siellä tulee pian portti ja se on kiinni! huusivat tytöt läähättäen juostessaan.

Saima istui kalpeana kärryillä, kietoi ohjat monin kerroin nyrkkiensä ympärille kiristäen voimain takaa ja puhui rauhottavia sanoja hevoselleen. Hän huomasi pian, ettei se auttanut. Kädet olivat verillä ja voimat uupuivat. Äkkiä hän heitti ohjat hellemmälle ja vihelteli hiljaa. Hevonen hörästi korviaan, hiljensi vauhtia, vapisi hikisenä ja vaahtoisenä, oli rauhaton. Saima piteli yhä ohjista hellästi ja vihelteli. Hurravilli pysähtyi empien portille, kaapi ja hirnahteli kuin anteeksi pyytäen ja painoi leukansa portinlautoihin. Saima hyppäsi nopeasti alas, kietoi ohjat portin tolppaan, vihelteli jälleen ja lähenei varovasti sivulta. Hevonen katsoi häneen ja nuuskasi halveksuvasti korvia niuhottaen, mutta Saima oli nyt karaistunut, taputti sen pitkää kuonoa ja silitteli harjaa vedellen sitä hellästi kädellään ja kun Hurravilli taas katsoi oudoksuen, katsoi Saima sitä silmästä silmään puhellen ja vihellellen: — Hurravilli, huii, huii, Hurravilli, hepo, virma ja hyvä, huii, huii!

Tytöt olivat jo ehtineet portille.

— Voi, voi kuin me säikährettiin! huusivat he.

— Minnekäs rouva on menossa? Eihän vaan — —

— Teitä hakemaan!

— Niin, enkös minä sanonut! huudahti yksi tytöistä, että kyllä tästä ei kunnian kukko laula, kun jätettiin ne elukat!

— Nyt kärryille ja torat sikseen, sanoi Saima. Nouskaa varovasti, minä käännän sitten Hurravillin. Se on jo ihan rauhallinen. Kuulkaa, onko tässä vettä lähellä missään?

— On. Minä menen hakemaan, sanoi joku tytöistä. Ja lähteellä on kiulukin. Tahtooko rouva juoda?

— En, mutta Hurravilli tarvitsee vettä ennen lähtöä.

Ja Hurravilli joi, katsoi sitten kiitollisesti juottajaansa ja antoi kääntää lauhana ja tottelevaisena.

— Menkää hyvällä onnella, sanoi Saima tytöille, joita oli kuusi kärryillä.

— Eikö rouva tulekaan?

— Teitä on liian monta muutenkin. Hyvästi ja rientäkää. Isäntä lypsää yksin lehmiä.

Isäntä, jestas!

Hurravilli ravasi jo vinhaa vauhtia ja Saima kääntyi maantieltä lähteelle viemään kiulua.

Mutta tuskin oli hän astunut tiepuoleen sileälle nurmelle, kun itkunpuuska yllätti hänet. Se oli lyhyt, rajua purkaus, se laukaisi jännitetyn mielen ja sulatti karvauuden tunteesta.

Saima riipaisi liinan päästään ja huitoi sillä viileyttä hehkuville kasvoilleen.

Aurinko oli jo laskenut. Norosta nousi kylmää usvaa. Se hyristytti ja Saima nousi pakosta, outona koko ololleen ja astui kotiin päin yksinäistä tietä.

Se yksinäisyys oli perin pohjatonta, vaanivaa ja uhkaavaa. Hän ei uskaltanut katsoa metsään, missä varjot yhtyivät hämäräksi, värittömäksi ja äänettömäksi salaisuudeksi. Hän ei uskaltanut katsoa taaksensa, sillä harmaa hämärä kulki kuin mörkö kintereillä, tuijotti ja löyhytti vaippaansa. Hän ei uskaltanut laulaa, ei äännähtää, sillä silloin kaikki äänettömyyden henget tuhoaisivat hänet. Hän ei uskaltanut suojella mielessään epäystävällisiä ajatuksia metsätien yksinäisyydestä, sillä silloin sen henget olisivat suuttuneet. Hän tuijotti vain eteenpäin ja astui aina ruoholla maantien vieressä, ettei hiekka narahtaisi.

Mutta äkkiä hänessä itsessään jokin nauroi tälle lumolle. Se oli pisteliäs äly, joka nosti päätään, puristi hienot, ohjissa veristyneet kädet nyrkkiin ja uhmaili kaikenlaisia lumoja.

Tie oli pitkä, ja äänettömään yksinäisyyteen mahtui paljon ajatuksia. Ne siirtyivät menneisiin. Oi, niin mielellään. Menneisyys oli houkuttelevan valoisa, siellä ei ollut ainoatakaan tuskallista yksinäisyyden hetkeä, ei nielevää äänettömyyden metsää; siellä oli vain valoa, ääntä, eloa ja turvallisuutta. Nytkin ihmiset kulkivat loistavien lamppujen valossa, etsivät omaa kuvaansa komeissa akkunoissa, joissa utuiseen vaatteeseen hukkuu väreistä hekumoiva katse, ja mieli huumaantui ylellisyyden uhritulituksesta, uneksi mielellään oman ystävän kera saada hekumoida kaikkien noiden kalleuksien kaunistamassa kodissa, niin ja — ah!

Tässä hän kulki köyhänä ja yksinäisenä yön selässä. Ei!

Mitä se oli? Rattaaan ratinaa. Tulisiko joku hakemaan? Ei, heillä on — lehmät! ja vielä kerran kädet puristuivat nyrkkiin ja jalka polki nyt kuuluvasti hiekkaa.

Ollihan se oli, ajoi hiljaa ja katseli hämärässä yössä rauhattomana tiepuoliin.

Saima piiloutui kiven viereen ja odotti, kunnes Olli oli hiukan ohitse ajanut. Sitten hän huusi:

— Eikös isäntä ottaisi rattaille, kun on näin pimeä yö?

— Saima! Muuta ei Olli saanut sanotuksi, ja Saima näki hämärissäkin hänen kasvoistaan, ettei nyt ollut hyvä leikkiä laskea, mutta kiusanhenki tarttui häneen.

— Joko saitte kaikki lehmät lypsetyksi? kysyi hän.

— Jäivät lähteissäni työhön, vastasi Olli lyhyesti.

— Kuinka sinä raaskit jättää elukat?

— Saima, lopeta nyt. Sinä teit minulle olon surkean tukalaksi tänä iltana. Ymmärrätkö, mitä merkitsee, kun on kuoleman tuskassa toisesta eikä voi auttaa.

— Olisitko sinä ollut minun vuokseni tuskassa?

— Itsepähän sen paraiten tiedän.

— Minä tiedän myös jotakin.

— Epäilemättä, sanoi Olli auttaessaan Saimaa kärryille.

— Että tämä on kurjaa, tällainen riipominen. Minä en jaksa, en tahdo. Ne ovat sietämättömiä, karjat,

rengit, piiat. Puuttuu vain siat, lampaat ja vasikat. Ja totta kai sinä nekin pian marssitat minun säleaitani piiriin järsimään ja tonkimaan. Is!

— Olenko minä sinut ryöstänyt tai pakolla sitonut itseeni? Sinä olet kuin kiukkuinen lapsi ja vaadit mahdolluuksia!

— Sinun täytyy taipua!

— Oho!

— Saa nähdä kuka viimeisen sanan sanoo. Niin, Olli, lypsä vain, sehän on sinun riemujasi.

— Se kuuluu minun ammattiini.

— Huh, ammattiisi! Myöntää sinun täytyy, että on se sentään hupsua, kun mies lypsää lehmiä henkensä edestä ja piiat käyvät kylää ja emäntä ajaa villillä hevosella.

Olli tarttui äkkiä lujasti Saiman käsivarteen, katsoi häneen — tuli syvä hiljaisuus, metsä pidätti henkeään — hevonen ravasi tasaisesti ja nuoret tuijottivat hämärään. Saima itki hiljaa.

Kun oli jonkun verran rauhottunut, sanoi hän hymähtäen:

— Huomaatko nyt, miten hupsua on minun olla Kulanpään emäntänä.

— En, huomaan vaan, että sinulla on vietävän häijy sisu.

— Niin onkin ja siksi minä osaan pitää sinusta niin hirveästi ja tahtoisin sinut vapauttaa, viedä suureen ihanaan maailmaan, missä kaikki ihanuudet olisivat jalkaimme juuressa. Sinä olisit minun herrani, ja kuule, me saisimme omistaa toisemme jakamatta, kenenkään häiritsemättä. Sano vain yksi ainoa sana: "suostun". Minä rukoilen sitä sanaa, minä janoon sitä!

Olli irrotti hellästi vaimonsa kädet kaulastaan, oikaisi suoraksi istualleen ja sanoi hiljaa: — En!

Saima jäykistyi, istui äänetönnä, pienet veriset nyrkit puserrettuina.

— Olli, anna hevosen seistä.

— Miksi, Saima? Ollin äänessä oli rauhattomuutta.

— Se on minun asiani, anna seistä!

— Sinä et ole oikein — sinä olet kiihtynyt.

— Juuri siksi, anna seistä. Minä näen voimattomuuteni, en tahdo tulla aina ja aina nolatuksi.

— Mitä sinulla nyt on mielessä, sano se ensin.

— Tahdon vapauttaa sinut Kulanpäästä.

— Aina sinä hoet samaa ja samaa, usko minua, kun tahtosi toteutuisi, halveksisit miestä, joka heittää elämänsä tehtävän ja lähtee nautintojen temmellykseen.

— Hoo, nautintojen temmellykseen! — Saima matki Ollin ääntä. — Voisimmehan ostaa talon ja sinä hoitaisit sitä.

— Ja sinä katselisit, kuinka miehesi möisi neliömetrittäin ihmisille koteja, lattioita, seiniä, kuutiometrittäin ilmaa, tunnittain ja minuutittain aurinkoa, sulkisi toiset pimeisiin koppiin, toiset kellareihin, verottaisi heitä joka kadunkivestä ja tekisi niistä sinulle ja itselleen leipää.

Hevonen pysähtyi portille ja talon vanhus ilmestyi kuin haamu heidän luokseen, otti hevosen, ja he astuivat äänettäminä kotiin.

VIII

Aika astuu toisinaan vuosikymmenien yli yhdellä harppauksella, mutta toisinaan se polkaisee jäljen vuodessa, kuukaudessa, päivässäkin, jäljen kultaisen tai rautaisen, taikka sellaisen, jossa on tuhoa

ennustavia taikamerkkejä.

Kulanpään kartanossa se oli tänä vuonna hipaissut varpaillaan kultaisen jäljen, mutta jalkaterässä oli jo rautaa ja kantapää täynnä tuhon merkkejä.

Maunu ja Aapo kulkivat nyt niinkuin aina ennenkin yksissä kuin parihevoseet, vilkaisivat vähä väliin toisiinsa, olivat aina niin tehneet, mutta katseissa ei ollut enää hymyä, ei vapaata elämäniloa. Maunu oli miehistynyt, tarttui työhön lujin kourin, missä sattui kulloinkin raatamaan. Hänen voimansa oli kuitenkin kohmettunut jäykkyydeksi, se ei ollut vapaata, itsetietoista, kuten Ollissa.

Aapo oli vielä nuoruuden huolettomuuden liepeellä, vaikka ajan kantapään loitsujäljet vähä väliin painuivat hänen tajuntaansa. Työ ei ollut enää leikkiä, se oli raatamista, vaikka voimat yhä kasvoivat.

Pikkupojat leikkivät vielä työssä ja työstä tultuaan, ja heidän iloinen naurunsa ja juoksunsa kartanolla iltasin ja varsinkin pyhinä sai toisinaan koko talon hymyilemään.

Maunu, Aapo ja pikkupojat asuivat vanhan rakennuksen salissa ja kamareissa.

Vanha Matti, talon vanhus, oli jäänyt hänkin vanhan pirtin lämmittäjäksi, ja Lammas-Liena, joka ensin muutti muun naisväen kanssa uuteen rakennukseen, ei viihtynyt siellä, vaan kantoi sänkynsä ja muut hynttyynsä vanhan pirtin nurkkaan, jossa hän oli nukkunut yönsä aina siitä saakka, kun pienenä orpopyttönä oli taloon tullut ja saanut Lammas-Lienan nimen, sillä lampaiden paimentaminen harjun kalliorinteillä oli ollut hänen työtään.

Siitä saakka, kun Olli oli vienyt hänet saliin ja näyttänyt uutta piaanoa ja "rouva oli ollut ylpeä", ei Lammas-Liena koskaan sanonut sanaakaan Ollille ja vältteli Saimaa, pujahti piiloon, jos sattui tielle.

Vanhassa pirtissä oli hyvä rauha, ei rouva sinne koskaan eksynyt, ja Lammas-Liena toi nuoret karitsat luokseen, juotteli niitä maidolla ja hoiteli, jos emät niitä hylkivät, ja usein sattui kivisillä mäillä pirripahoille onnettomuus, nyrjähti jalka kiven koloon, tai eksyi joukosta ja sai nääntymään saakka hakea ja määkiä. Ei koko pitäjässä ollut niin komeita lampaita eikä niin pitkiä, hienoja villoja kuin Kulanpäässä, ja Lienalle oli sanottu, että se oli hänen ansionsa.

Emäntä oli käsenyt Lienan säästämään kotitarpeiksi kaikkein parhaimmat villat silloin, kun nuori rouva taloon tuli, sillä hänen salainen toivonsa oli, että Saima rupeisi kudottamaan ryijyjä ja mattoja ja kankaita kaikenlaisia, joita hän, vanha ihminen, ei osannut, mutta olisi kuitenkin hartaasti halunnut saada taloon.

Emännän ja Lienan villa-aarteet saivat olla oloillaan, ei Saima harrastanut kutomista. Hän kulki kaiken kesää omissa ajatuksissaan, lauloi, soitteli, haki kaikenlaisia kukkia ja sovitteli maljoihin ja ruukkuihin, neuvoi korutöitä ja luki romaaneja.

— Kyllähän ne laiskankin päivät kuluvat, sanoi Liena.

Emäntä silloin tulistui: — Ei nyt kaikkien tarvitse raataa meikäläisen tavalla. Saimalla on varaa olla niinkuin itse tahtoo. Hän on parempia ihmisiä, saanut suuret koulut ja opit.

— Kun on kerran saanut, niin sopisi antaakin, mutisi Liena. Ei hänen aatelinsa siitä alenisi, vaikka muitakin ihmisiä huomaisi. Vielä muu muunaan, mutta kun on isännänkin tehnyt niin surulliseksi. Se raukka on niin kolistunutkin.

Emäntä vilkaisi levottomana keittiöstä pirttiin, oliko salin ovi auki. Voisi vielä Saima kuulla. Hän oli nyt aina varuillaan, ettei vaan Saima mitään saisi huomata väen nurjamielisyydestä ja kuulla heidän puheitaan.

— Joko sait perunat kuorituiksi? Tässä on lampaille suolaa ja pari leipää. Kyllähän minä täällä touhuun tulen, sanoi emäntä Lienalle saadakseen hänet lähtemään pois.

— Onko se uusi piika hyvin hieno? kysyi Liena vielä ovella.

— Sellainenhan se näkyy olevan kaupungin tapoihin tottunut, kysyi heti ensi päivänä, oliko vesijohtoa.

— Hi, hi, vai vesijohtoa. Tekeekö se mitään?

— Eihän tuo vielä ole ehtinytkään, on Saiman apuna.

— Niin, niin, tarvitsehan rouva itsekin palvelijan.

— Enkä minä keittiössä apua kaipaa, sanoi emäntä.

— Saisi tuota sentään piika-ihminen olla kysymättä vesijohtoa. Että kehtaa! ja Liena lähti huuli lerpallaan.

Emäntä huokasi ja istui tuolille jalkojansa lepuuttamaan. Perunakeitto porisi suuressa padassa tulella, ja siitä levisi keittiöön makea luunytimen tuoksu. Hella oli tulipunainen ja padasta roiskahtaneet tipat pihahatelivat. Mahtava, kuparinen kahvipannu pulputti höyryä nokastaan ja takalävellä kiehui paisti. Se oli uuden piian laitoksia, aiottu herrasväelle, sillä rouva ja isäntä söivät nyt erikseen omissa huoneissaan.

Padasta tuli palaneen käryä, ja emäntä nosti kantta, kaatoi hiukan kuumaa vettä ja kaikki oli taas hyvin. Hän katsoi uuniin, siellä oli myös jotakin palamassa, mutta kun ei emäntä oikein ymmärtänyt, mitä se oli, meni hän hakemaan sen laittajaa miniänsä puolelta.

— Missähän se tyttö on? kysyi hän Saimalta.

— Lähetin rantaan pesemään vaatteita. Mitä äiti tarvitsee?

— Ne ruuat — —

— Minä sanoin sille, että kyllä äiti katsoo. Minä tulen myös.

Emännän silmät levisivät, sillä eihän Saima koskaan keittiössä käynyt.

— Mitähän tämä täällä uunissa lienee? kysyi emäntä ja veti uunista laatikon.

— Kai se on jotakin hedelmäputinkia, pannaan jäähtymään.

Emäntä nosti esiliinallaan kuumaa laatikon pöydälle ja riensi sitten kahvipannun luo, joka nyt hurjasti pursusi pihisevälle hellalle.

— Täälläpä on kuumuutta ja äidillä oikein hiki päässä. Kyllä jo tarvitsisi apua.

Emäntä ei vastannut mitään, hän vaan huokasi ja istui tuolilleen pöydänpäähän valitsemaan kaunoja kauraryyneistä.

— Eikö äidinkin mielestä ole hassua, että minä olen talon emäntä ja että minun mieheni kyntää peltoa ja — —

Saima keskeytti sanansa, huomaten sanoneensa liikaa, sillä emäntä katsoi häneen avoimilla silmillään ja lyhyt, lihava vartalo väentelihe levottomana tuolilla.

— Minä tarkotan, että äidin pitäisi saada oikea rehellinen maalaisminiä, joka osaisi auttaa ja josta kaikki pitäisivät. Sellainen, kuin se Maunun morsian, se Paavolan tyllerö.

— Ei nyt pitäisi Saiman puhua sellaista, ettei osaisi. Kun on niin paljon oppia ja järkeä, niin kyllä vaan sopisi tyytyä, sanoi emäntä tekeytyen iloiseksi.

— Äiti, sanoi Saima hetken kuluttua niin lämpimästi, että emännän sydän heltyi. Äiti, ettekö auttais minua eräässä asiassa?

— Autan, autan, sanoi emäntä ja sekotteli jyviänsä.

Saima nyppi myöskin kaunoja ja pureskeli kauranjyviä.

— Katsokaas, minä en oikein sovi tähän elämään ja tahtoisin taivuttaa Ollin muuttamaan kanssani kaupunkiin; voisimmehan ostaa siellä vaikka talon.

— Eihän se nyt — — äänteli emäntä katsellen Saimaa suurin silmin.

— Voi, äiti, taivuttakaa tekin Ollia antamaan talo Maunulle!

— Vai Maunulle! Kyllähän minä voin Ollille puhua.

Emäntä vilkaisi salavihkaa Saimaan ja kysyi: — Onko Saima kuullut mitään Maunun ja Paavolan Hilman asioista?

— En, eihän minulle kukaan kerro, sanoi Saima uteliaasti tarkastaen emännän huolestuneita kasvoja. Onko jotakin tapahtunut?

— On kai tapahtunutkin. Emäntä kävi hiljan täällä ja paavolaiset tahtovat pitää häät jo tänä syksynä.

— No, sehän on hauskaa, oikein iloinen uutinen, en ole pitkään aikaan mistään niin riemastunut kuin

tästä. Nythän Maunu voi ottaa talon!

- Eihän se taida käydä päinsä, sanoi emäntä levollisesti.
- Miksi ei?
- Maunu ei tahdo eikä voikaan maksaa samaa hintaa kuin Olli on maksanut.
- Me luovumme Ollin osasta.
- Siihen ei Olli suostuisi, sanoi emäntä vilkastuen.
- Miksei Maunu voi maksaa samaa kuin Olli?
- Ei Maunu saisi maasta irti samaa kuin Olli! sanoi emäntä ja hänen silmänsä hymyilivät.
- Mutta minnekä Maunu vie emäntänsä?

Emännän kasvot synkistyivät jälleen ja äkeissään hän mutisi: — Kun laittavat asiansa kuin mitkä rengit ja piikat, niin saavat olla sen mukaan. Asukoot vanhassa rakennuksessa siksi, kun sattuu sopiva talonosto. Ei ole Ollillakaan nyt rahoja, kun tämä talonrakennuskin vei.

- Eikö äitikään tahtoisi päästää Ollia täältä pois? kysyi Saima äkkiä.
 - Päästää, päästää — niinkuin hän olisi minun päästettävissäni!
Vielä vai!...
 - Mutta jos äiti voisi määrätä hänen tehtävänsä, kysyi Saima tarttuen emännän käsivarteen.
 - Voi, voi, ei Saiman pitäisi kuvitella sellaisia! huudahti emäntä tuskastuneena ja katsoi arasti miniäänsä.
 - Niin, minä olin typerä. Eihän äiti voi tahtoa Ollia lähtemään, sillä — hän keskeytti sanansa ja katsoi anoppiinsa terävästi.
 - Mitä Saima tarkoittaa? Emäntä oli säikähtynyt.
 - Sillä häntä tarvitaan pikkupoikien turvaksi ja hoitajaksi, ja hän on luvannut maksaa talosta niin paljon, ettei kukaan muu kuin hän voisi sitä suorittaa!
- Saiman kalpeilla kasvoilla oli katkeraa ivaa ja emäntä väistyi askel askeleelta taaksepäin hänen edellään.
- Mutta minä sanon, että Ollin on eläminen itselleen ja minulle, ei veljilleen eikä äidilleen eikä kotimäilleen!

Emäntä väistyi yhä ja puhui säikähtyneenä: — Voi, hyvä Jumala, enhän minä tahdo häntä pidättää, en millään muotoa. Kyllähän minä ja muut poikani tyydymme vaikka kuinka vähään, jos niikseen tulee! Ja emäntä oikaisihe pöydän päässä keittiössään ja katsoi suoraan miniäänsä leimuaviin silmiin.

- Tahtooko äiti taivuttaa Ollia lähtemään täältä?

Syntyi jännittävä äänettömyys. He katsoivat toisiaan silmästä silmään, ja emäntä painoi katseensa maahan eikä vastannut.

Saima odotti, seurasi anoppinsa joka liikettä kuin vaaniva kissa. Vanha vaimo tunsu sen katseen, ja tuska nousi kuristamaan, mutta vaikka hänet olisi kappaleiksi hakattu, ei hän olisi tahtonut vastata. Hän seisoi vavisten ja hypisteli kauranjyviä seulassa pöydällä.

— Ha, ha, ha — — Saima nauroi ja itki, mutta nauru voitti ja emännän suuret silmät levisivät kahta suuremmiksi ja hämmästyneenä hän putosi tuolilleen, nojasi päänsä pöytään ja — itki, itki vanhan ihmisen katkeria kyyneleitä, jotka polttavat sydäntä kuin väännettäisiin siellä hehkuvaa rautaa.

Saima riensi nauraen ulos keittiöstä, pirtistä, juoksi pihan poikki paeten omaa itseään ja pysähtyi lehmusten alle nurmelle.

Syyskesän aurinko paistoi viileästi ja hieno tuulihenki puhalteli.
Saima tyyntyi ja kuunteli:

Heilani vietän Viipurin
ja lähden Amerikkaan —

tai heitän hänet hiivattiin
ja nainkin aika rikkaan!

Aapo lauloi kyntäessään. Saima katsoi eteensä ja hymyili. Tuo laulu heitti hänen tajuntaansa kuuman kesäpäivän, jolloin hän oli kulkenut kuin lumottu prinsessa elämän paratiisissa. Se muisto oli pistävän kuuma leimaus, jonka sammutti äkäinen vanhan Matin huuto:

— Älä, Aapo, hoilaa!

Olli kynti sarkaa lähinnä puutarhan aita ja pysäytti nyt hevosensa Matin kohdalle, sillä Matti oli myös heittänyt ojamelansa, jolla pientareita tyrkki, ja istunut tupakoimaan.

Hevoset hirnahtivat äänen kuultuaan. Olli heitti ohjat niiden lanteille ja istahti itse Matin vieren.

— Miksei hoilata saisi? kysyi Olli leikillä.

— Niin, jos käsketään. Mutta muutenhan minä vaan meinaan, että täällä on eletty nyttemmin noin nirkun narkun, murjotellen ja mökötellen, sanoi Matti silmät sirrillään, ja piippu tärisi hampaissa.

Olli vilkaisi häneen ja käänsi sitten katseensa pois jääden mietteisiinsä.

Matti silmäili häntä yhä ja puhui: — Muistuu mieleeni vaan teidän vaarivainaanne. Olinhan vain sellainen pojanpakana ja pientareita tyrkin, kun mies ja sellainen miesten mies tätä samaa peltoa kynti. Sillä oli hartiat, no, ei sen paremmat kuin teillä nyt, ehkä vähä rouvimmat, ja vahva niska ja sellaiset paukamat käsivarsissa ja pohkeissa ja missä vaan niitä tarvittiin, että vie sun — —! Se oli aika jarri, heitteli suuria kiviä kuin höyheniä ja niin sitä tehtiin näitä peltoja. Sen ajan sahat — — no, mitä niistä vanhoista! Nyt kynnetään uusilla auroilla, mutta vanhoja, muokattuja peltoja ja siinä on uusien voima. Ja siinä tuo taitaa olla uusien miestenkin voiman ponsi, että astuvat vanhoja polkuja nuorilla voimilla.

— Taitaa olla, sanoi Olli nostamatta päätään.

— Ja synti on päästää uusia herrastapoja — —

Olli käännähti äkkiä.

— ja pysytellä erillään.

— Olenko jättänyt jotakin tekemättä? kysyi Olli tiukasti.

— Ei, ei, sehän se on, että teette kuin kiukustunut ja olette kuin ukkospilvi, sanoi äijä ja nykäisi melan käteensä.

— Mitä te sitten valitatte?

— Sitä vaan, että se entinen avonainen elämä on muuttunut ahtaaksi.

— Kuka sen olisi muuttanut? kysyi Olli jurosti, nousi ojan reunalta ja astui auran taakse.

— Kuka — ota hämää hännästä kiinni, tyhjän kouraasi saat!

Olli nykäisi ohjista, tarttui auran sarviin ja ohjasi kevyesti viiltävää terää, ja nurmi kääntyi, ja tuoksuva maa nosti tumman povensa ilman huuhdeltavaksi.

Saima katseli häntä lehmuksen alta ja ivallinen hymy tuikahti suupieleen: — Astuu kuin mikä juhta auran perässä ja polkee liejuista multaa. Tuoko olisi ainaisesti minun Ollini työtä? Ei, tuo on orjan työtä, ja Olli on — — Jumala tietää, mitä hän on! Minä tiedän vaan, että hänen sylissä on olen turvassa. Hän kantaisi minut tulenkin läpi ja vuorien ylitse ja soutaisi myrskyn raivotessa rannan suojaan, ja luulen, että hän erämaassakin löytäisi minulle raitista vettä — niin, ellen minä vaan tahtoisi häntä seuraamaan minun polkuani kosteikkoon. Huu, täällä polttaa maa jalkojani ja sisuni kiehuu! Kunhan olisi mihin purkaa teljetty vimma!

— Heikki, heitä pois se leikki, ota kirves ja veitti! huusi Tuomo vanhan rakennuksen portailla ja harppoi alas. Jälessä kiiti pihaan tulipunaisena Heikki, ja Väinö kintereillä. Nyt juostiin pitkin pihaa, lehmusten ympärille, käytäviä, nurmea.

Saima seurasi vauhtia katsein, se viihdytti ja houkutti.

— Hei, pojat, otetaan kiinni Tuomo! ja samassa hän kiiti poikien kanssa pitkin pihaa, pujottelihe pensaiden välissä kuin kärppä nopeana ja notkeana iskien Tuomoon, joka huusi ja sätki.

Liena seisoj portailla ja nauroi, vanha Matti oli tullut pelloilta ja Aapo juoksi uteliaana aidan poikki

puutarhaan, yhtyi leikkiin ja tavotti nyt vuorostaan Saimaa, joka nauroi ja juoksi.

Pian oli koko talon väki pihalla ja kaikki naurussa suin.

— Pääskysset! mutisi Matti tyytyväisenä.

— On niillä nyt kutut kotona, puhui Liena, ja laski pienen karitsan helmastaan maahan.

Juuri silloin Saima pujahti siihen Aapon edellä ja kompastui karitsaan. Hän ja valkoinen pikku määkijä vierähtivät nurmelle ja Saima nauroi, tavotti karitsaa.

— Voi, kuinka se on puhtoinen ja valkoinen ja pehmoinen, ja suu vaaleanpunainen. Pää, sinä pikku pää!

Saima hyväili sitä ja koko talon väki katseli ja hymyili, ja juttu kävi kuin ennen hyvinä aikoina.

— Kah tota, kuinka nyt näin lehahti päivä paistamaan? kysäisi Matti itseltään. Olkoon Ollin onneksi! huokasi hänen uskollinen sydämensä, ja housujaan nykäisten hän hävisi vanhaan pirttiin.

Olli seiso työvaatteissaan pihalla hiukan hajasäärin kädet housuntaskuissa. Hän hymyili, ja päivettyneet kasvat loistivat onnesta. Laskevan auringon säteet heittivät viehkeän loitsuvaipan hänen ympärilleen, samalla kun ne kultasivat koko laakson, joka näytti ylpeilevän lastensa onnesta ja viljelijänsä hyvästä uskosta. Ja Olli uskoi tällä hetkellä Saiman ilon todeksi, uskoi väkeensä, laaksoonsa, ulappaansa. Hän eli nyt niinkuin ainakin hetkessä ja palveli kotijumalaa, oli levollinen ja varma. Hän hymähti ja katse sanoi: Onhan niitä kaiketi muitakin hyviä jumalia, mutta hän oli saanut tämän ja kiintynyt siihen ja tahtoi koko ikänsä kaikissa vaiheissa palvella häntä.

Olli pyörähti ympäri, vihelsi iloista säveltä hiljaa, astui pirtin kautta "säleaidan sisään" ja vaihtoi työvaatteet puhtaampiin. Ilta-auringon säteet löysivät hänet täältäkin, leikkivät vallattomina vaaleassa tukassa. Hän oikaisi lujatekoista ruumistaan, pysähtyi akkunan eteen ja katsoi peltoja. Ennestään veitikkamainen katse oli kirkastunut, avautui vakavana ja syvänä, niin ettei sen pohjaa voinut nähdä, mutta halusta häneen uskoi.

Saiman nauru kuului ulkoa. Odottava, hiukan jännittynyt ilme syttyi Ollin silmiin.

— Vapaa, vapaa! huusi Saima ja heittäytyi tuolille hengästyneenä, palmikot olalle valahtaneina, kasvat hehkuvina.

— Huh, kuinka täällä on kuuma, akkunat auki! Minä tukehdun. Kunhan tuosta edes saisi keuhkojen täydeltä raikasta meri-ilmaa ja nähdä aaltohirviöiden tulevan vastaansa.

— Kyllähän sen merenkin löytää, sanoi Olli levittäen rintaansa aivankuin Saiman merenkaipuu olisi häntä elähyttänyt.

— Ei, mutta Olli, kuinka sinä olet — en osaa sanoa. Oletko ollut pahoillasi minusta? Älä ole enää. Nyt olen niin kevyt, kaikki suonet tykkii, tahtoisin vaikka lentää. Olisin kuitenkin onnellinen, jos voisin — —

— No, mitä? sanoi Olli tarttuen Saiman ranteisiin vetääkseen hänet syliinsä.

— Jos voisin muuttaa viiksesi pehmeiksi, niinkuin ne ennen olivat. Nyt ne ovat kankeat ja värittömät. Katsohan minua silmiin! Sinun uskolliset silmäsi! Kun näen sinut näin yksinäni, en kapinoitse, katson silmiisi, en näe pohjaa, aavistan — muutun hartaaksi kuin kirkossa, puhun hiljaa ja olen kuuliainen.

— Saima!

— Ei, minä olen jälleen kapinallinen! Katsos, nämä kädet, noin suuret kuin jättiläisen kovat kourat! Olenhan minä liian hento niiden pidellä. Se ärsyttää minua, tahtoisin, että kätesi olisi hieno, siro ja pehmeä kuin itsekin olen.

Olli antoi käsiensä vaipua alas ja hymähti: — Eihän se peltosarka ole paperiarkki, eikä aura kynänterä, mutta en minä siltä vaihtaisi, sillä jos on ase suurempi ja koura painavampi, niin on jälkikin laajempi ja tuloskin tukevampi.

— Jaa, sinä olet tukeva, liian tukeva, sekin minua toisinaan — — et milloinkaan hätäile, et epäile, et tahdo katsoa asioita minun silmilläni. Sinulla on oma epäjumalasi!

— Niinhän minulla on, ajattelin juuri, että kyllähän siihen vanhaan kotijumalaan kelpaa luottaa, ei se jätä minua milloinkaan ihan yksin, on aina jossakin muodossa mukana, vaikka mitä sattuisi! sanoi Olli painavasti.

— Mitä sinä tarkoitat? kysyi Saima jännittyneenä.

Olli hymähti. — Tietysti sitä, että kotijumalani antaa minulle kylliksi työtä.

— Työtä — niin, mutta mitä sinä ajattelet sillä välillä, pitkät päivät kun astut juhtana?

— Hm, mitä ankarampi työ juhdallasi on, sitä reippaammin ajattelen, suunnittelen asiani viikoiksi, vuosiksi, järjestän työt seuraaviksi päiviksi ja loppua matkaa luotan jumalaani.

— Mikä on sinun jumalasi? kysyi Saima kuin itsepäinen lapsi.

— Sinäpä kysyt, osaako tuota niin pilkulleen sanoa? Tiedän vain, että hän on tyytyväinen, kun väellä on hyvä työtuuli, kaikki käy vanhaa uraansa täydellä voimalla, ja kun näkee minun aikaiseen nousevan, koko päivän ahertavan ja eritoten taloni mailla puuhaavan hiki hatussa. Ja sitten illalla on juhla, kun voimani vaimentuvat ja sinä olet hellä.

— Maamyyrän jumala! huudahti Saima samalla kun Olli aikoi vetää hänet luokseen. Aurinko oli jo vaipunut harjun taakse ja Saiman silmät vivahtivat vihreään, kun hän pidätetyllä katkeruudella sähähti sanansa. Samassa hän kuitenkin sammutti tulen itsessään, sanoi keveällä arkiäänellä:

— Puhuimme tänään äidin kanssa Maunun asiasta.

— Se on vähän hankala paikka. Maunu menee kaiketi jo sunnuntaina ottamaan kuulutuksen, sanoi Olli.

— Ja sitten he muuttavat vanhaan rakennukseen.

— Niin kai, siksi kun sattuu sopiva talonosto.

— Miksei voida ostaa nyt heti?

— Ei ole rahoja.

— Minä annan! sanoi Saima huolettomasti.

— Tahtoisitko sinä tosiaankin lainata Maunulle tai oikeammin minulle, sillä osansahan Maunu saa?

— Niin paljon kuin tahdot. Tahtoisin repiä hajalle koko avioehdon. Tämä on perin kurjaa ja puolinaista!

Silmien hehku palasi jälleen ja Saima kääntyi äkkiä Olliin, kietoi käsivartensa hänen kaulaansa ja painautui lähelle.

— Kuule, Olli, ota kaikki ja ota minut kokonaan; en kestä tätä puolinaista, tätä tinkimistä. Minä tahdon sinut kokonaan ja annan itseni kokonaan. Täällä en nuku öisin, en saa rauhaa päivällä, maa polttaa jalkojeni alla. Tahdon pois täältä! Herran nimessä, seuraa minua, ennenkuin se on myöhäistä! Rukoilen sinua, vaadin — —

Olli antoi käsiensä hitaasti vaipua ja istui alakuloisena sohvalle.

— Näin viime yönä unta sinusta, sanoi hän hetken kuluttua katsomatta Saimaan, joka nyhki masentuneena hänen vieressään.

— Sinä syleilit minua kuin äsken, ja minä katsoin sinua silmiin. Silmät olivat ensin sinun ja muuttuivat sitten — kissansilmiksi ja kynnet kouraisivat sydäntäni.

— Olli!

Saima seisoi kuin kostotar kohotetuin nyrkein Ollin edessä.

— Olli, nyt sinä olet sanonut jotakin, joka antaa minulle voimaa sanoa, mitä minun sisälläni asuu. Minä olen kissa ja minä kynsineni kiskon täältä itseni irti. Minä en voi jäädä tänne, olen tuttavilleni kirjottanut kaupunkiin, että muutamme sinne talveksi ja olemme täällä vain kesät. Se on ollut minun suunnitelmani ja sen piti toteutua. Jos tahdot olla mieheni, seuraa minua, ellet tahdo — — no niin, minä tiedän tieni. Ja vielä yksi asia. Sinulla on jumalasi, minulla myös. Minussa asuu salaperäinen voima, jota en voi käskeä, en sinunkaan vuoksesi, se voima on minua vahvempi, se vaanii yhä ja tahtomattani seuraan sitä aina kun aika tulee. Tästä hetkestä alkaen saat valita, tahdotko olla mieheni vai etkö tahdo!

Olli tuijotti häneen.

— Kuule, Saima, ethän voi otaksua, että minä ymmärtäisin tällaista päänäpistöä! Luuletko sinä tosiaan tällä purkavasi kaikki?

— Enhän minä tahdokkaan purkaa, sinä itse olet syyppää. Sinä pidät nautojasi ja maitasi kalliimpana kuin minua!

— Kyllähän sinun pitäisi ymmärtää, että se mitä nyt sanot, on väärin, ei voi verrata kahta sellaista asiaa.

— Ei, siinä sinä olet oikeassa, sillä minä en siedä, että pidät itsellesi tärkeämpänä kotimäkiäsi, veljiäsi ja taloasi kuin minua.

— Herran nimessä, pitääkö miehen luopua omista tehtävistään, kun hän ottaa vaimon?

— Pitää, jos ne tehtävät ovat ristiriidassa hänen vaimonsa onnen kanssa.

— Ei, Saima, työ ja velvollisuus eivät ole onnen vihollisia.

— Sinä luovut siis minusta? huusi Saima leimuavin silmin.

— En milloinkaan!

Saima nauroi ja hetken päästä itki. Olli katsoi häneen keventyneenä luullen kaikkea oikuiksi, mutta samassa Saima hyppäsi kyyryisestä asennostaan sohvan nurkasta hänen eteensä, kädet nyrkissä ja silmät vihreinä hämärässä huoneessa.

— Etkö sinä pelkää, että minä luovun sinusta? ja hän juoksi makuuhuoneeseen sulkien oven mennessään.

Elämä pirtissä oli jo vaiennut ja väki mennyt levolle. Kaupungista tullut palvelija tuli arastellen huoneeseen ja kysyi, syödäänkö illallista.

Olli katsoi häneen kuin unessakävijä.

— Vienkö pois ruuat? kysyi tyttö.

— Viekää, sanoi hän ja tunsu samassa häpeävänsä tyttöä ja epäili hänen jotakin kuulleen. Hän ei vielä uskonut Saiman totta tarkottavan ja astui päättävästi hänen luokseen hämärään makuuhuoneeseen.

Saima seisoi kuin patsas käsivarret ristissä rinnalla. Olli astui hänen luokseen ja sanoi leikillä: — Jänö kulta, älä ole pahoillasi, minun ei olisi pitänyt puhua siitä kissaunesta.

Saiman kasvoille lehahti riemu: — Sinä suostut lähtemään täältä kanssani?

— Minne?

— Kaupunkiin, maailmaan, ainaiseksi!

— Siihen minä en suostu...

Se oli sanottu. Saima ei itkenyt eikä nauranut, osotti vain kädellään ovea ja sanoi:

— Menetkö sinä vai menenkö minä?

Olli peräytyi ovelle vieläkin epäröiden ja sanoi sortuneella äänellä: — hyvää yötä!

Saima kietoi kuin uhalla äänensä pumpuliin ja vastasi helähtävästi: — hyvää yötä!

Sanojen sointu kulki väreinä mieheen, ja hän astui pois huoneesta kuin unessa.

IX

Saima puuhaili hyräillen ja hymyillen, eikä Olli päässyt selville hänen varsinaisesta mielialastaan. Kun puhe kääntyi polttopisteeseen, pujahti Saima taitavasti pois asiasta eikä Olli uskaltanut yrittää uudestaan, sillä hän näki Saiman katseissa, liikkeissä ja erotti äänessäkin jotakin outoa ja jännitettyä. Hän itse oli uneton, rauhaton ja kuumeinen, odotti jotakin tapahtuvan ja aina kun Saima tuli lähelle —

ja Ollista tuntui, että hän usein sattui hänen tielleen — piti hänen ponnistaa kaikki voimansa pidättääkseen kättään tarttumasta vaimoonsa.

Ollilla oli kuitenkin työnsä ja kotijumalansa, hän kävi kunnankokouksissa, hoiti pitäjän säästökassaa, kuului koulun ja vaivashoidon johtokuntaan ja seurasi puoluekiistoja. Hänen selvä, käytännöllinen älynsä oli pitäjän asioissa hyvänä tukena. Tämä hänen elämänsä seurasi häntä kotiinkin Saiman säleaituuseen ja huuhteli sitä toisinaan kuin raitis tuuli. Saima tunsu sen, ja kateus pisti hänen sydäntään ja ylpeys nosti hänessä päätään kiihottaen kaikki vastahakoisuuden henget kapinaan. Oli tullut uusi, vaarallinen kilpailija, joka yhä lujemmin satoi Ollin tänne.

Saimalla oli vain ahdas säleaituunsa, kalvava kateus, epämääräinen kaipuu kauas pois ja sammumaton miellyttämisen halu, joka tahtoi hallita omalla olennollaan, vetää omaan piiriinsä — ja nyt se, mitä hän koko olemuksellaan halusi, väistyi yhä kauemmaksi.

Hän terotti kaikki herkät vaistonsa ja vastustamattoman suloutensa tekemään vaatimuksen "*noli me tangere*" niin tehokkaaksi kuin suinkin ja vastapuolelle tuskallisen vaikeaksi. Hän tahtoi voittaa.

Miten, Herran nimessä, miten? kysyi Saima itseltään pitkinä yksinäisyyden hetkinä.

Syyskesän aurinko katseli taivaan laelta laaksoon viileästi hymyillen, ja harjut seisoivat vakavina kahden puolen. Saiman mielestä ne nykyään aina rypistivät hänelle silmäkulmiaan.

Rannalta kuului miesten loilotusta, ja Saima näki kävellessään niityllä kymmenkunnan miestä puuhaamassa tukkeja rannasta vesille. Olli oli edellisenä talvena myynyt metsää, ja nyt kuljetettiin puita veden toiselle puolelle.

Tukkilaisia, ajatteli Saima ja hymähti muistellen, kuinka heitä oli runoruusuilla kukitettu.

— Holei, minne nyt? huusi Aapo juuri hänen takanansa.

— Hui! kuinka pelotit minut, huudahti Saima ja hypähti hermostuneesti.

— Lystiä väkeä nuo "tukkipirut", sanoi Aapo.

— Hyi, mitä sanoja sinä käytät!

— Höm, katsotaanhan nyt, kuinka tuon yhden saapasniekan tuolla käy. Hänellä on pelkkiä pikkutukkeja harvaksen vedessä. Katsos nyt, kuinka hän seisoo kahdella tukilla ja kiskoo keksillä itseään lauttaa kohti. Heiluu, ka, ka, vaipuu, jo menee, hei...

— Voi, voi, hukkuuko hän? huusi Saima.

Rannasta kuului naurunrähäkkä.

— Manu, älä koko järveä juo, tule ylös, vähemmästäkin halkeaa! huusi joku.

— No, jo juo niin, että riittää tuomiopäivän aaton ehtoopuoleen saakka, sanoi toinen.

Manu parka säpi ja säpi. Aapo näki käden ja märän pään, mutta samassa kaikki hävisi ja miehet lakkasivat nauramasta.

Saima seiso nyt rannalla Aapon kanssa kauhuissaan, suuret silmät tähdättyinä veden pinnalle, jossa ei näkynyt muuta kuin tukkeja.

— Mennään pois, sanoi Aapo ja veti Saimaa mukanaan puoliväkisin.

Samassa Manu nousi sukelluksista, sai päänsä veden pinnalle ja änkytti: — o-lin vä-ähällä vajota — —

— Tiedätkö, Aapo, sanoi Saima, täällä on varmaan sellainen ahnas, kade henki, joku sellainen mahti, joka ottaa väkisin, ei päästä kynsistään hevillä.

— Sepä olisi lysti henki, sanoi Aapo kevyesti.

— Oikein totta, tiedän sen varmasti. Ollikin on sen hengen pauloissa. Mikä olisi meidän lähtiessä täältä? Voisimmehan elää paljoa paremmin missä tahansa muualla kuin täällä.

— Niinhän sekin on, sanoi Aapo.

— Niin, eikö ole? huusi Saima ja hänen pidätetyn vihansa tulva särki keinotekoisien mielenmaltin tokeen saadessaan tämän pienen tunnustuksen.

— Tiedätkö, minä olen pyytänyt, rukoillut, vaatinut ja pakottanut Ollia lähtemään täältä. Hän kärsii itsekin, sen näen, ja se on minulle kuin pedon kypälän hivelyä. Jospa vain saisin hänet yhden ainoan kerran luopumaan jumalastaan — silloin hän olisi vapaa! Tiedätkö, minun elämäni täällä on jokapäiväistä kidutusta, alennusta, enkä löydä oikeaa tietä täältä ulos.

Saima puristi kätensä nyrkkiin, ja pehmeä, tyttömäinen olento jännittyi.

— Nuoko peltotilkut, sarkojen kaistaleet, tämä ahdas onkalo, jossa tukehdun, tuoko uninen järvi ja salamyhkäiset metsät, nuoko uhmaisivat koko maailmaa ja pitäisivät hänet omanaan?

Jännitys laukesi, hän oli jälleen nuori, pehmeä tyttö, ja suuret kyyneleet valuivat poskille hereinä kuin lapsen.

— Saima ei nyt noin surisi, mitä sille nyt tehtäisiin? Olli on itsepäinen kuin härkä, — sanoi Aapo hiukan ivaa äänessä. — Jos minä olisin hänen sijassaan, niin en totta tosiaan hetkeäkään häikäilisi. Onhan sitä maailmaa muuallakin. Ja toiseksi, onhan tässä Saimallakin sanomista.

— Niin luulisi, sanoi Saima pyyhkien kyyneliään. Olli ei ota minun sanojani kuullakseen, eivät ne mahdu häneen. Aapo, sanoi Saima hellällä äänellä, sinä olet hyvä poika, tekee oikein hyvää saada puhua tästä sinulle.

Saima puristi Aapon sormia ja katsoi hänen haaleansinisiin silmiinsä. He kulkivat hetken aikaa käsi kädessä, ja nuoren miehen rinta kohosi ylpeänä ja katse tähtäsi voitokkaana ja onnellisena eteenpäin.

— Sinä olet pulska poika, Aapo, sanoi Saima, ja sinussa on — kuinka sanoisin — jotakin keväistä, nuorta ja elävää.

Aapon silmissä välähti ja kasvojen ilme oli onnellinen. Elämän sulouden säde oli Saimassa helottanut hänelle ja huikaisten tunkenut nuoreen, koskemattomaan sieluun.

— Saima, minä seuraisin sinua vaikka minne! sanoi hän kiihkoisesti ja puristi Saiman sormia.

— Ai, likistät sormiani. Tahtoisitko sinäkin täältä pois? kysyi Saima.

— Täytyyhän minun mennä ehkä piankin.

— Pitääkö sinun ruveta maanviljelijäksi?

— Eihän siihen pakkoa ole, vaikka enhän minä enää muutakaan työtä oppisi.

— Oppivathan ne muutkin.

— Hm.

— Osaatko sinä ruotsia?

— Luin parina vuonna lyseossa, mutta kun koulun jätin, jäivät kaikki luvut.

— Miksi sinä koulun jätit?

— Oli ikävä kotiin ja äiti sanoi: "Antaa pojan olla, eihän kaikista tarvitse herroja tulla."

— Kuule, Aapo, jos minä opettaisin sinulle ruotsia ja vähän muutakin, esimerkiksi matematiikkaa? Minä olin kova siinä aineessa.

— Tahtoisiko Saima? Aapon kasvoilla väreili vuoroin kainous, vuoroin onni.

Seuraava päivä oli sunnuntai, ja Aapo tuli Saiman luo lukemaan. He istuivat vierekkäin sohvalla yhteinen kirja pöydällä. Työ sujui hyvin, sillä Aapolla oli herkkä kielikorva ja lapsena opittu ääntäminen helpotti paljon.

— Kuulehan Olli, kuinka Aapo lukee hyvin! huusi Saima toiseen huoneeseen, jossa Olli käveli lattialla mietteissään.

— Mistä se opinhalu nyt on tullut? kysyi Olli.

— Ei se halu taitaisi sinullekaan pahaa tehdä, sanoi Saima, mutta katui samassa sanojaan, sillä Olli luki aina, kun vaan lomahetken sai, eikä Saima jäänyt juuri koskaan vastausta vaille, jos jotakin häneltä kysyi.

Olli katsoi heihin kumpaankin hiukan ivallisesti seisten huoneensa kynnyksellä kätet taskuissa.

Aapo otti kirjan, meni pois nyreissään, vilkaistuaan sivulta Olliin.

— Miksi sinä olit epäystävällinen? sanoi Saima.

— Olinkohan? sanoi Olli yhä hymyillen ja katsellen Saimaa.

— Sinä voit olla kiusallinen.

— Ehkä.

— Ja sitäpaitsi olenhan minä vapaa — —

— Ja säleaita otetaan pois ja tänne saa tulla kuka tahtoo, sanoi Olli seisten yhä samassa asennossa ja hymyillen.

— Se huvittaa sinua erinomaisesti.

— Koko lailla.

— Sitten sinun pitää saada enemmän sitä lystiä! huudahti Saima uhka silmissä ja meni pirttiin.

Väki loikoili siellä levolla tupakoiden ja loruellen. Saiman ilmestyminen sai heidät nousemaan samassa, kun piiput vedettiin suusta ja juttu katkesi.

— Nyt laitamme kahvikekkerit tämän kauniin ilman kunniaksi ja pannaan "talonhävittäjä" liedelle, eikös niin, äiti?

Emäntä kohensi suurimman pannunsa reiälle sanoen:

— Kyllähän se sopii, onkin juuri kahvin aika.

— Ja vaikei olisikaan, sanoi vanha Matti, niin kyllähän sitä meiän poikain mekkoon menee, kun tämä vanha emäntä on teettänyt ne niin laajat.

— Ja on tuota kiristymisen varaa Matin nahassakin, se kun on tänä suvena mennyt niin moneen mykkärään, sanoi Liena.

— Na, naa, enemmän toki niitä sinulla roikkuu tyhjiä pusseja!

Saima toi kantamuksen tavaraa omista huoneistaan.

— Matti hyvä, viekää tuo ulos pöydälle.

Ukko otti leivosvasun kömpelöihin kouriinsa kujeillen.

— Miehetkös tässä nyt pannaankin passaamaan? ihmetteli Liena.

— Ai, siellähän ei olekaan pöytää! sanoi Saima ja juoksi ulos.

Pihalla leikkivät pikkupojat pirrin kanssa ja nauraa kikattivat aina, kun se ponnahti hyppiessään.

— Se on niin lystiä, sanoi Väinö.

— Kuulkaa, pojat, sanoi Saima, minä tiedän jotakin vielä lystimpää. Saatte komeat kahvit.

Poikien silmät loistivat, ja Aapo lauloi:

"Hei, hei, hevosella hyvät viinat tuodaan, vihreällä pientarella vuosipalkka juodaan!"

— Joudu mies! huusi Saima. Hae pöytä, mutta iso, että koko väki mahtuu.

— Ymmärrän, herra kapteeni! Aapo teki kunniaa kuin sotilas päällikölleen.

Saima juoksi takaisin pirttiin ja sanoi mennessään Matille:

— Aapo tuo pöydän, minä tuon liinan, ja Liena on hyvä ja tulee ottamaan täällä kupit ja kannut.

Lienan alahuuli oli ollut tuntuvasti lerpallaan, mutta nyt se lepsahti tiiviisti hampaattomiin ikeniin.

— Eikö Olli tule kahville? kysyi emäntä.

— Äiti on hyvä ja käskää, sanoi Saima, minä menen edellä.

Aapo istui pöydän takana pienellä lavitsalla telmien poikien kanssa.

— Nyt kaadetaan kuppiin, äiti, olkaa hyvä ja kaatakaa, pyysi Saima.

Itse hän istui Aapon lavitsalle ja yhtyi poikien leikkiin.

— Kukko, kukko, mut ei kanaa! ärsytti Tuomo.

— Kukko, kukko, sanoi Väinö.

— Ähä, kutti, kutti, väy, väy, jäärytteli Heikki, ja taas työnnyttiin olka olkaa vastaan ja väännettiin naurua.

— Väinö, tule tänne, sanoi Saima.

Olli tuli samassa ja istui pöydän päähän.

— Leikitään "kili, kili, kassis", anna kädet, pidä sormet alaspäin lerpallaan ja kun minä yritän lyödä sormillesi, niin vedä pois. No, kili, kili — kassis! Uudestaan, kili, kili — kassis! Ainahan sinä saat sormillesi.

— Saima tulee minun kanssani, sanoi Aapo.

He istuivat rinnakkain lavitsalla ja Saima antoi Aapoa ensin sormille, mutta Aapo nousi ylös, nykäisi Saiman käsistä seisaalleen ja leikki kävi todeksi.

Olli katseli veljeään, jonka silmissä paloi luvaton tunne ja hänen otsalleen nousi tumma puna.

Saiman punottavat sormet liikkuvat vikkelinä Aapon leveiden kämmenien alla, mustat silmät loistivat ja vartalo taipui ja nousi, hän perääntyi ja eteni, ajaen vihollista ja väistyen. He kiersivät puun ja väet, vuorotellen lyöden toisiaan sormille. Äkkiä Aapo nappasi liian kovasti ja Saima sivalsi häntä poskelle juosten samalla ja huutaen: — Karhu, siitä sait!

Aapo juoksi tavottamaan.

Saima pujottelihe kuin kärppä puiden ympärillä, tikapuiden takana ja mutkasi itsensä syrjään aina, kun Aapo tavotti.

Aapon silmät hehkuivat ja veri kiehui.

Saima huomasi sen ja säikähti — mutta samassa uusi aatos leikkasi kuin terävä säilä hänen sydäntään; hän vilkaisi kerran Olliin ja iski sitten silmänsä pojan silmiin. Leikki kävi kiihkeämmäksi ja sulavammaksi. He olivat kuin tuuli ja tulen liekki. Saima lietsoi, ja nuori mies paloi.

Olli poistui kenellekään sanaa sanomatta.

Väki vaihteli katseita — huolestuneita —

Leikkivät etenivät talon päädylle, josta Saima oli aikeessa pujahtaa turvaan omista portaistaan, mutta Aapo saavutti hänet. Saima parahti:

— Ai, Aapo, päästä, ha, ha, sinähän olet hurja, mieletön!

Aapo oli puristanut häntä syliinsä kiihkoisasti. Samassa poika vaaleni, puri hammasta ja päästi Saiman.

Saima juoksi sisään. Olli istui pöydän ääressä jännittyneenä tuijottaen ovea kohti. Hänen laihtuneilla kasvoillaan oli punaa, ja syvissä silmissä paloi outo, kuumeinen hehku.

Saima läheni huohottaen, pehmeillä huulilla hymy, silmissä lempivän hurmainen katse, vartalo notkuva, kuumaa suloa hehkuen, leikissä sulanut syleiltäväksi. Katse Ollin katseessa, huulet lähellä janoovan huulia, rukoillen äänetönnä syleilyä hän kosketti miehensä suuta.

Olli nousi, parahti tukehtuneesti ja työnsi hänet luotaan tylästi ja hoippui huoneeseensa.

Saima jäykistyi, peitti käsiinsä polttavan häpeän punan, joka levisi kasvoilta ja paloi kuumeena koko ruumiissa.

Työnsi kuin esineen luotaan!

Saima suoristihe, heitti ylpeästi päätään ja katsoi eteensä kuin olisi Olli ollut läsnä. Samassa hän äkkiä kääntyi, kuunteli — — Olli itki. Jokainen nyhkytys oli sieluun ja veriin raadellun miehen tuskan äännähdys.

Saima astui miehensä ovea kohti surun ilme kasvoillaan, mutta tyly kosketus poltti vielä hänen ruumiissaan ja kiireesti hän pakeni toiseen huoneeseen.

X

Seuraavana päivänä oli talossa hiljaista, väki rukiinleikkuussa kaukana pelloilla, Olli pitäjällä, ja Saima oli koko päivän viettänyt yksin synkissä mietteissään suunnitellen elämäänsä. Hän kuuli maantieltä rattaiden ratinaa ja arvasi Ollin tulevan.

Hurravilli ravasi omin ehdoin, ja Olli istui kärryillä kyyristyneenä, laihtuneilla kasvoilla kiusaantunut ilme ja syvällä silmissä tuskaa.

Hevonen hirnahti ja ajaja nosti päätään nähden samassa puun alla kotiniityllä pari tukkipomoa ja Aapon — pulloja ja laseja.

Ollin kasvoille levisi tumma puna ja hän huitaisi Hurravilliä ohjilla, kiirehtäen miesten sivutse. Kotiin päästyään hän riisui itse hevosen ja meni väsynein askelin sisään.

Saima nousi portailta ja antoi tilaa kohteliaasti kuin oudolle miehelle, hymyili ivallisesti ja aikoi poistua.

— Saima! — sanoi Olli niin tuskallisella äänellä, että Saima hätkähti ja kääntyi häneen päin.

— Olin eilen liian — — äkkinäinen, sanoi hän vaikeasti valiten sanojaan. Voitko unohtaa sen?

— Voin unohtaa kaikki paitsi sen yhden ainoan asian, jota olen sinulta pyytänyt, sanoi Saima kiihkeästi.

Olli katsoi häneen.

— Tahdon sinut kokonaan ja täältä pois.

Olli kääntyi hitaasti ja meni sisään.

Saiman kasvoille levisi jälleen ivanhymy ja pää nousi ylpeänä ja kädet puristuivat nyrkiksi, kun hän astui pihan poikki tielle.

Aapo tuli vastaan lakki kallellaan, kädet taskuissa ja laulaen:

Voi kuinka iloinen olin minä silloin, kun tanssista tanssihin kuljin ma illoin. Mut' sitten tuli tuttu ja loppui koko juttu.

Saiman mieleen laulu heitti hetkeksi valoisan tunteen ja hän huusi Aapolle:

— Laula vielä.

Juur' kaksikymmentä vuotta minä täytin ja aika veikeeltä veijarilta näytin, mut' suru minut otti, kun järki hyvä petti — — —

Luuletko, että voisimme yhdessä laittaa siihen kauniimman nuotin?

— Se on tietty, sanoi Aapo liian innokkaana.

— Minä säästäisin piaanolla.

— Vaikka millä! uhmaili Aapo ja seurasi Saimaa saliin.

— Laula vielä se ensimmäinen värssy, pyysi Saima, ja Aapo asettui lähelle Saimaa, laski kätensä hänen olalleen ja lauloi liian kovalla äänellä.

Olli astui samassa huoneeseen ja sanoi Saimalle puoliääneen:

— Etkö näe, missä tilassa Aapo on?

Saima kääntyi äkkiä Olliin, ja Aapo astui Ollin eteen huutaen:

— Olenko minä missään tilassa!

— Ole hiljaa ja mene pois! sanoi Olli hilliten suuttumustaan.

— Annahan Aapon olla! sanoi Saima ja astui veljeksien väliin.

— Etkö sinä, Aapo, häpeä laittaa itseäsi tuohon kuntoon ja tulla — —

Aapo asettui veljensä eteen, matki hänen ääntään ja sanoi:

— Etkö sinä häpeä sekaantua muiden asioihin?

Saima nauroi: — Oikein, Aapo. Me olemme kumpikin vapaita ihmisiä ja teemme, mitä tahdomme, lisäsi hän ja uhka leimahti katseessa. Lauletaan, Aapo.

Saima meni jälleen piaanolle, mutta Aapo jäi tuijottamaan veljeään poikamainen uhka katseessa, kädet ristissä rinnalla.

Olli katsoi yhä Saimaan ja pyysi: — Käske häntä menemään, minä pyydän.

— Minkä vuoksi? Minä en ymmärrä. Aapo on täällä ainoa ihminen, joka minusta välittää. Muut rakastavat enemmän säästöpankkiaan, vaivaisiaan, mäkiään, mäntyjään ja nautojaan!

— No, veli, kumman meistä pitää lähteä? kysyi Aapo yhä tuijottaen ja läheten Ollia.

Olli nousi hitaasti, siirsi varovasti tuolinsa syrjään ja tarttui nuorukaisen hartioihin. Aapo riipaisi itsensä irti. Ollin kasvoille nousi puna, hän tarttui uudestaan veljeensä ja työnsi ulos ovesta. Aapo kompastui portaihin, jäi hetkeksi virumaan, mutta nousi jälleen ja astui hoippuen pihan poikki vanhaan pirttiin.

— Tätäkö sinä tahdoit? kysyi Olli, katseessaan vihaa.

— Syytä itseäsi! huusi Saima. Sinulla oli vara valita, ehkei ole enää.

— Mitä sinä tarkoitat?

— Sitä, mitä sanoin.

— Sinä sanot aina liian paljon.

— Ahaa, ehkä olen hidastellut tehdä sanojeni mukaan.

Kärsivällisyyttä, mies, kyllä sekin vielä tapahtuu.

— Puhut arvotuksia.

Saima kääntyi äkkiä raivostuneena.

— Etkö sinä näe, kuinka minussa joka jäsen vapisee, vereni kiehuu ja minulla on vain yksi ainoa toivo ja vaatimus!

XI

Aapo oli poissa. Kukaan ei tiennyt, minne hän oli joutunut. Ei mitään sanaa, ei kirjettä, ei jälkeäkään miehestä. Pikku pojat tiesivät hänen illalla olleen kamarissaan, mutta yöllä hän oli kaiketi lähtenyt.

— Se on peijoonien pitoa, mutisi vanha Matti, ja Liena vilkaisi häneen ja huuli meni lerpalleen. Emännälle hän vihjaisi:

— Eiköhän rouva tiennyt, että Aapon sellaisia piti tekemän?

— Eihän Saima siitä voi tietää, sanoi emäntä hätäntyneenä.

— Itsehän minä näin, kuinka Aapo sieltä tuli, kuiskasi Liena.

— Mistä?

— Isännän ja rouvan puolelta.

Emäntä oli tuskastunut, jaksoi tuskin liikkua. Matti kulki kyliä omasta alotteestaan ja puhui kautta rantain:

— Nyt se Aapo lähti, onkin kauan uhkaillut. — Näin uskottiin Aapon tosiaan menneen Amerikkaan.

Olli ja Saima katsoivat toisiinsa ja kammottava luulo kulki silmästä silmään. Olli samoili metsiä ja rantoja aamusta iltaan palaten uupuneena ja masentuneena.

— Luuletko sinä, että hän olisi itsensä lopettanut? kysyi Saima.

— Luulo ei ole tietoa, sanoi Olli vältellen Saiman katsetta. Hän käveli lattialla rauhattomana.

— Älä kävele, Olli, pyysi Saima.

Olli istui, mutta nousi pian ja alkoi uudestaan kävelynsä.

Saima istui sohvan nurkassa mykkärässä levottomana tuijottaen miestänsä.

— Minua kammottaa, sanoi Saima, pelkään öitä, kun en saa unta. On niin pimeätä ja täällä ritisee ja paukkuu ja ulvoo, ja sitten minä kuvittelen — —

— Mitä sinä kuvittelet? kysyi Olli hermostuneesti.

— Aapohan voisi olla vaikka järvessä, sanoi Saima kuiskaten, ja suuret silmät levällään hän tuijotti maahan.

— Älä tee asiaa pahemmaksi kuin se on, sanoi Olli tuskaisena.

Saima painui sohvan nurkkaan ja värisi. Molempien silmät kääntyivät oveen, sillä joku käänsi avainta ja Tuomo tuli hiljaa huoneeseen sanoen:

— Äiti on kipeä.

Olli työnsi pojan edellään pirttiin ja riensi äitinsä luo keittiön perään kamariin.

Äiti makasi sängyssään punervat silmät kuivina, heitellen rauhattomana työssä kangistuneita käsiään.

— Etkö sinä tiedä Aaposta? kysyi hän.

— Kyllä hän aikansa kirjottaa, älkää äiti siitä huoliko, sanoi Olli, istuen tuolille sängyn viereen, niin rauhallisena kuin taisi, koetellen sairaan kuumaa otsaa.

— Löi niin voimattomaksi, etten jaksa nousta. Ota tuolta naulasta avaimet ja anna jauhoaitan säkeistä Lienalle mallasjauhoja. Suolan sinä tiedät ja voit ja — hän huokasi, sulki silmänsä heitellen kättään.

Olli tarttui levottomaan käteen ja piteli sitä hetken, sitten hän meni kuulumattomin askelin pois huoneesta ottaen avaimet ovensuun naulasta.

Isännän huolet kasvoivat moninkertaisesti, sillä vanha emäntä oli kaiken keskipiste ja hänen keittiöstään kulki näkymättömiä lankoja kaikkialle. Hän näki katsomatta, tiesi tiedustelematta, antoi määräyksiä hymyillen ja kävi katsomassa työn tuloksia.

Saima oli liukunut Ollin jälkeen pirttiin ja kun Olli tuli äidin luota, meni Saima äänettömänä kuin varjo hänen ohitsensa äidin kamariin.

Sairaana silmät kääntyivät kysyvinä miniään ja tyytymättömyyden varjo levisi hänen kasvoilleen. Saima huomasi sen ja istui hiljaa tuolilla hypistellen raidin tyysteitä.

— Oliko Aapo sillä puolella ennen lähtöään? kysyi äiti katsomatta Saimaan.

Saima liikahti ja sanoi äkkiä:

— Oli kyllä ja — —

— Saima sanoo vaan, sanoi vanhus hitaasti.

— Voi, äiti! huudahti Saima heittäytyen polvilleen sängyn viereen. — Jos me olisimme täältä

lähteneet, ei olisi mitään pahaa tapahtunut. Minä olen kaikkeen syyppää ja kaikki täällä huutaa: mene pois, sinä teet heidät onnettomiksi! Ja minä pelkään — —

— Mitä Saima pelkää? kysyi sairas levollisena.

— Täällä on — — niinkuin liikkuisi kuolema! sanoi Saima hiljaa.

— Ei kuolemaa tarvitse pelätä, sanoi vanhus ja kääntyi miniäänsä, — kun on hyvä omatunto, niin kuolema on ystävää.

— Hyvä omatunto, sanoi Saima vitkaan ja jäi hetkeksi vielä polvilleen, katsellen vanhuksen ryppyisiä kasvoja, joilla asui suru.

— Mikä on hyvä omatunto? kysyi hän katse vanhuksen katseessa.

— Kyllähän Saima sen tietää. Minulla on hyvä omatunto, kun aamulla noustessani tiedän, että on tehtävä työtä ja illalla levolle mennessäni tunnen tehneeni mitä taisin.

— Eihän elämä ole pelkkää työtä, sanoi Saima pettyneenä.

— Eihän se ole kaikille, huokasi emäntä.

— Minusta on vastenmielistä, rumaa ja sääliä nähdä naisien raatavan! huudahti Saima, ja hänen oma kapinallinen minänsä oli jälleen vallalla. — Täällä kaikki ahertavat aina, aina, ja siksi kai minä olenkin tiellä, tarpeeton kapine, epäilty ja — —

Hän katsoi vanhukseen ja näki väläykseltä oman ilmituomansa tunteen hänen katseessaan ja kuuli hiljaisen kysymyksen:

— Missähän Aapo nyt on?

— Luuleeko äiti, että hän minun vuokseni — —? Saima katsoi jännittyneenä äitiin.

Vanhus oli vaiti ja vältti hänen katsettaan.

Saima seisoj vielä hetkisen akkunan edessä ja meni sitten ulos taakseen katsomatta ja hyvästelemättä.

Kun Olli tuli, meni Saima hänen luokseen masentuneena.

— Olen miettinyt yhä yhtä ja samaa ja nyt minun täytyy täältä lähteä.

— Miksi? sanoi Olli oudolla äänellä.

— Äiti epäilee, että minä olen ajanut Aapon — —

— Sitä ei äidin tarvitse epäillä! huusi Olli ja syöksyi ovelle.

— Älä mene, kuule! huusi Saima, mutta Olli oli jo äitinsä luona.

— Mitä olette sanonut Saimalle? kysyi hän, hilliten ääntään ilmaisemasta liikutusta. Äiti näki kuitenkin levottoman tuskan pojassaan ja sanoi vitkaan:

— En mitään pahentavaa, tietääkseni.

— Ei mitään epäilyä Aaposta?

Vanhus katsoi poikaansa pitkään, sanoen:

— Kyllähän totuus ilmi tulee. Minä en ketään syytä.

Olli meni Saiman luo.

— Olet käsittänyt jotakin väärin, Saima.

— Olen, ihan varmasti olen verisesti erehtynyt itsestäni, sinusta, elämästä. Olen kahtia jaettu, en voi elää ilman sinua, en voi elää täällä sinun kanssasi. Minulla ei ole rauhaa täällä, ja kaikki pahenevat minusta. Etkö sinä nyt näe, kuinka mahdotonta on jatkaa näin!

— Saima, sanoi Olli hetken kuluttua, etkö voisi odottaa siksi, kun saadaan Aaposta jotakin kuulla. Minä — minun on mahdoton luopua sinusta nyt — nyt juuri, tämän jälkeen...

Olli sai vaivoin sanotuksi ja ääni tukehtui kuulumattomiin.

Saima oli oman tuskansa vallassa, muuten hän olisi säälinyt murtuneen miehen surua, joka sanatonna ja äänetönnä repi häntä.

He seisoivat kumpikin erikseen katsomatta toisiinsa, — Saima irrotellen väkipakolla sydänjuuriaan, toistaen yhä itselleen: Minun täytyy uskaltaa yksin elämään, hän on täällä kiinni, kiinni! — Olli tuntien, kuinka hän jäi yhä varmemmin, kadotti osan itsestään, tavotti sitä turhaan. Häntä tukehutti ja hän olisi tahtonut huutaa tuskasta. Ja se, jota hän tahtoi huutaa, seisoj tuossa lähellä, hän tarvitsi vain ojentaa kätensä ja — vaan se ei olisi auttanut, he olivat erillään, kokonainen maailma oli heidän välillään.

Saima kääntyi ja näki miehen epätoivoisen ja turtuneen katseen, mutta itsesuojelemisen vaisto heräsi ja säälin tunne tukehtui. Hän sanoi aivan levollisesti:

— Minä jään, kunnes saadaan tietoja Aaposta.

Olli nousi äkkiä ja tarttui hänen käsiinsä ja veti syliinsä, mutta Saima irrotti itsensä pysyen rauhallisena.

Saima näki nyt päivä päivältä, kuinka Olli tekeytyi iloiseksi, täytti kaikki hänen pienimmätkin mielihalunsa, houkutteli mukaansa pitäjälle ja tarttui kuin hukkuva oljenkorteen jokaiseen suosionosotukseen hänen puoleltaan. Saima ei hennonut sanoa: Se ei auta, minä vierin vastoin tahtoani, kuin kivi luisuvaa pintaa, omaa päämäärääni kohti.

Pitkinä, pimeinä puhteina he istuivat ajatuksissaan vieretysten pöydän ääressä lampun punertavassa valossa, Saima yhä irrotellen itseään ja ajatellen tulevaa elämäänsä ja Olli toivon ja toivottomuuden vaiheilla, kumpikin vältellen polttopistettä.

He tiesivät, että Aapo oli laivalla lähtenyt kaupunkiin. Sen Matti oli retkillään saanut selville. Odoteltiin lisätietoja. Äiti oli tointunut kuultuaan Aapon olevan hengissä ja kaikki näyttivät talossa rauhoittuneen.

Saima sai viimein Hullista päiväamättömän kirjeen, jossa Aapo ilmotti olevansa hyvässä voinnissa ja aikovansa matkata maailman rantaa. Hän antoi kirjeen Ollille hymyillen: Tässä on minun lähtöpässini. — Olli tuli jälleen rauhattomaksi.

— Aiotko sinä tosiaan lähteä? kysyi hän.

— Saa nähdä. Entä sinä?

— Minäkö, minähän en voi! huusi hän niin tuskaisena, että Saima säikähti eikä uskaltanut pitkään aikaan puhua asiasta.

Emäntä oli entistä hellempi Saimalle katuen rehellisessä sydämessään langettaneensa pienintäkään epäluuloa. Kaikki tämä teki Saiman lähdön melkein mahdottomaksi, ja kuitenkin hänen täytyi.

Eräänä iltana Ollin poissa ollessa ulvoi tuuli ulkona ja sade räiski akkunaan. Saima istui kyyryssä sohvan päässä.

— Saimahan on ihan kymmenessä mykkärässä, kuinka noin voi istuakin! sanoi emäntä.

— En pysy muuten kasassa, luulen hajoavani ja täriseväni hyytelöksi.

— Onkos kumma, että tärisee, kun ei ihminen syö mitään tai näykkii kuin hyttynen.

— Suupalat kasvavat suussani ja maistuvat pahalta.

— Annetaanpas hiukan lääkettä, eiköhän tuota kissanpoikaa saisi vireäksi! sanoi emäntä ja haki Ollin kaapista pienen, soman konjakkipullon. Tätä minä otan kun sydänalaa pakottaa eikä ruoka maita.

— Ei, äiti kulta, minua ei auta ruoka eikä mikään. Ehkä sentään, jos saisin oikein suuria rypäleitä, sinertävän mustia ja mehuisia ja jos täällä olisi suuria saleja, valoisia ja kokonainen meri ihmisiä!

Saiman silmät paloivat hämärässä huoneessa, jota pöytälamppu yksin valaisi tummanpunaisen verhon lävitse.

Emäntä katsoi häntä säälien vedet silmissä.

— Saima on aivan kuin ne kaksi pääskystä, jotka kerran unohtivat lähteä syksyllä pois täältä meiltä ja jäivät navettaan. Suurihan se meidän navetta on, että kyllä siellä vain sopii elää niinkin hyvälentoisten lintujen kuin pääskysset ovat, mutta kuinkas kävi? Niin kauan kuin siellä oli eläviä kärpäsiä, tulivat ne visertäjät hyvin toimeen, mutta annas, kun kärpäset iskivät nenänsä kiinni seiniin, eivät pääskysset

viitsineet — ehkei luonto antanut myöten — syödä niitä ja silloin ne raukat tärisivät ja tutisivat niinkuin Saima nyt. Ne piipittivät niin surkeasti, ja kerran aamulla ne olivat pudonneet lattialle kuolleina.

— Kuolleina! huudahti Saima ja mustat silmät levisivät luonnottoman suuriksi.

— Kankeina ja kuolleina.

— Niiden oli kylmä ja ne pelkäsivät pimeyttä, kuiskasi Saima oudosti.

— Ne kuolivat nälkään, sanoi emäntä vakuuttavasti.

— Valon nälkään, ne pääskysraukat! Saiman oli vedet silmissä ja ruumis hytki.

— Siunaamaan, sainko nyt taas lapsiparan itkemään. Ihanhan Saima on kipeä. Se Ollikin viipyy, mitä minä nyt —?

Tuuli viuhui ulkona ja vihelsi akkunassa.

— Kuunnellaan, eiköhän kuulu rattaiden tärinää?

Emäntä oli kuulevinaan. — Taitaa jo kuulua. Nuorella on tarkemmat korvat. Saima tulee nyt kuuntelemaan.

Hän tahtoi houkuttaa Saiman pois kymmenestä mykkärästä, mutta Saima oli nyt omissa mietteissään ja emäntä pujahti pirttiin.

Olli olikin tullut ja riisui pois raskaita saappaitaan ja heitti suuren sadetakkinsa penkille.

— Kuinka Saima jaksaa?

— Älä nyt hätäynny. Kyllähän se ikävöitsee.

— Siellä on kaupungista tulleita tavaroita rattailta, ne olisi tuotava sisään, sanoi Olli ja meni itse Saiman luo.

— Onko jänöllä ollut ikävä? sanoi hän ovella.

Saima nosti päänsä sohvan nojasta ja sanoi raukeasti: — On. Täällä on kylmä ja pimeä.

— Mutta nyt vietämme juhlaa, kaikki tulet palamaan ja kaikki surut hiiteen! Katsos, mitä minulla on, ostin uuden viulun kaupungista ja nyt soitamme yhdessä. Sinä säestät, eikö niin, jänö?

— En minä jaksa, sanoi Saima raukealla äänellä.

Olli piteli viuluaan — hän oli pikku poikana harjotellut ja syksyiltoina aikoi Saiman ratoksi opetella — ja näppäili sitä alottaen hiljaa soitella surunvoittoista laulua.

— No, jänö, soitetaanko, yritä nyt hiukan, pyyteli Olli silittäen hänen päätään.

— Soita sinä, minä kuuntelen, sanoi Saima painaen jälleen päänsä sohvan nojaan.

Olli soitteli iloisia säveliä ja lopuksi vilkasta valssia. Saima polki ensin hiljaa jalallansa tahtia ja nousi sitten äkkiä ja otti tanssiaskeleita, vähitellen vilkastuen, kunnes kiiti huimaa vauhtia pitkin lattiaa laulaen:

— Reippaammin, vielä reippaammin, kas niin ja vieläkin vikkelämpään, la, la, laa! laa, la, laa! hei, hurjemmin!

Nyt hän kiiti kevyenä kuin keijukainen silmät palavina, kasvot kalpeina, hento vartalo tanssin tahdissa nytkähdellen. Povi nousi ja laski, yhä kiihkeämmin liiti jalka, silmä paloi.

— Hurjemmin, Olli, hurjemmin, la, laa, la, laa!

Hän lensi kuin siivillä ympäri lattian.

— Ei, ei! huusi Olli ja heitti viulun, lakkaa, tuo on raivoamista!

Saima herkesi ja vaipui tuolille voimattomana. Äiti toi Saimalle mustia rypäleitä.

— Nekin sinä muistia, sanoi Saima Ollille.

Olli vain katseli häntä ja hymyili.

— Ikävä, että minun pitää huomenna taas olla matkassa koko päivä.

— Iltaan asti, niinkö?

— Vielä kappale iltaakin.

Saima hiipi lähelle miestänsä, oli hellä ja hymyili surunvoittoisesti.

Aamulla hän saattoi Ollia vähän matkaa ja hyvästellessä kuiskasi kiihkeästi: — Minä odotan sinua aina, aina!

Kotiin palattuaan hän sulkeutui huoneeseensa ja pakkasi pienen matkalaukun, meni sitten äidin luo ja sanoi: — Olen pyytänyt Mattia kyytiin asemalle, aion lähteä kaupunkiin.

Hänen äänensä värisi ja kyyneleet nousivat silmiin.

Emäntä aavisti, mitä Saiman mielessä liikkui, tarttui hänen käteensä ja sanoi: — Mitä Jumala on yhdistänyt, ei ihmisten pidä erottaa!

Saima hoippui ovelle ja nousi kärryille.

Myöhään illalla Olli tuli kotiin ja äiti astui häntä vastaan Saiman huoneessa, katsoi poikaansa silmiin ja viittasi pöydälle. Siellä oli kirje Saimalta.

Olli kulta!

Kun tulet tyhjään kotiimme ja saat tämän kirjeen, muista silloin: — minä odotan sinua aina, missä ikinä lienenkin!

Sinä ymmärrät kyllä syyt, miksi lähden, niinkuin minä tajuan, miksi sinä et voi seurata minua, et ainakaan vielä, ehket milloinkaan.

Olen ollut itsekäs, lapsellinen, taistelunhaluinen, rynnännyt tuulimyllyjä vastaan. Olen ollut tyttönen, nyt olen — nainen.

Miten sen nyt huomaan? kysynet.

Samaa minäkin kysyn. Olen viime aikoina hautonut näitä asioita, kysellyt itseltäni, pohtinut ja ratkaissut, taas kumonnut päätökseni ja jälleen alkanut punnita. Sellainen on tehnyt minut sairaaksi. Minä en jaksa, en osaa, en voi vaipua itseeni, en viihtyä viileässä kieltäytyksessä enkä itseni kasvattamisessa, minun täytyy saada elää. Eikä sinun elämäsi ole minun elämäni.

Täällä on minusta kaikki nukkumista, jokapäiväistä kuolemista. Ymmärrä minua oikein.

Minähän olen kaupungin lapsi, pienestä saakka oppinut katselemaan teitä maalaisia säleaidan takaa, pitänyt teitä kömpelöinä, raakoina, toiseen rotuun kuuluvina, moukkina, joilta saa rahaa, tavaraa, ja toisinaan kesällä pääsee luoksenne jonnekin hengittämään raitista ilmaa ja runollisin mielialoin ihailemaan luontoa, sitten taas virkistynein voimin ja ikävystyneenä palatakseen varsinaiseen elämään, kaupungin elämään. Siihen elämään, missä on huumaavat hovit ja kiehtovat mielialat, ihmisten paljous, vaihtelevat kohtalot, kuumeinen kiire ja elämän kilpajuoksu, missä on hävytöntä rikkautta ja huutavaa kurjuutta, missä yö muuttuu päiväksi, nautintojen riemuksi, missä salaiset voimat houkuttelevat kultia syvistä kätköistä, missä kivetkin muuttuvat leiviksi!

Minä olen maistanut kaikkea tätä sen verran, että se on mennyt veriini. Minä tahdon enemmän — enemmän!

Ei auta sanoa itselleni: Se on joutavaa, tuo tuollainen elämä!

Ei auta, että ylistän itselleni sinun työtäsi, muokkaamaasi maata, kaikkeasi.

Ei auta, että ajatuksissani ihailen tyyntä ryhtiäsi, katselen somaa niskaasi, jota kiharainen tukkasi kaunistaa, tuota miehekästä miellyttäväisyyttä hartioillasi, joka saa minut hurmaantuneena laskemaan käteni kaulallesi ja kuiskaamaan: — minä olen sinun!

Ei auta pehmeä pesämme, jossa kaikki kuiskaa: — olemme omiasi, jää, viihdy!

Ei auta sekään, että tunnustan juuri sinun elämäsi terveeksi,

hyväksi, ylistettäväksi.

Minun täytyy lähteä!

Jos viivyn, piinaan sinua, turmelen kaikkien teidän elämänne, teen pahaa tahtomattani.

Aapon katoaminen riipaisi verhon silmiltäni. Se oli kohtalon voimakas käsi, ja se näytti ponnisteluni täällä oikeassa valossa. Olen jo tehnyt paljon pahaa voittamatta mitään.

Nyt lasken aseet, alan elää omaa elämääni. Sinun luja ryhtisi on pakottanut minut kunnioittamaan sitäkin, mikä on ollut minulle vankeutta ja elämän ahtautta. Se on samalla opettanut minulle suoraselkäisyyttä ja auttanut löytämään itseni.

Aavistan hämärästi, että nuo kaivatut mielialat, jotka entiseen elämään kutsuvat, itse paikat, tilaisuudet, ihmiset, kaikki ovat kadottaneet entisen tuoreutensa ja välittömän vaikutuksensa, että minä olen toinen kuin ennen, — toinen sinun kauttasi.

Mutta se ei minua pelota. En tahtoisikaan entistä sellaisenaan, vaan tahdon nyt nähdä kaiken tuon vanhan uudessa valossa, sinun kauttasi muuttuneena.

Elän siis kuitenkin sinun kanssasi, elän siellä, missä olen päivän valoon syntynyt, missä vapaasti hengitän ja tunnen maata jalkojeni alla, missä kuuluu meren mahtava hengitys, sen salaperäinen, houkutteleva kutsu elämään — elämään!

Saimasi.

Äiti oli mennyt kuulumattomin askelin omalle puolelleen.

Olli vaipui pöydän eteen tuolille avoin kirje kädessään, tuijotti siihen, laski sen pöydälle, istui kauvan aikaa kuin patsaaksi kivettynyt — nousi, astui toiseen huoneeseen, kuiskasi hiljaa: — Saima! — säikähti omaa käheätä ääntään ja pakeni kirjeen luo. Sen sirot kirjaimet tuijottivat häneen julmasti vakuuttavina. Hän rutisti paperia, se oli hänen kädessään, se oli totta. Vaan sehän ei voinut olla totta!

Kaikki oli entisellään. Tuossa oli heidän vuoteensa, tuossa peili, jossa he niin monet kerrat olivat toistensa katseita etsineet. Tuossa riippui naulassa Saiman aamunuttu. Hän upotti kasvonsa sen poimuihin, hengitti sen makeaa tuoksua. Silloin kaipuu heräsi, poltti povea ja väänsi tulista rautaa hänen sydämessään.

Suru nousi niinkuin se nousee silloin, kun kuolema on riistänyt joltakulta rakkaan omaisen kesken elämän riemua, ja kun ihmisen täytyy uskoa todeksi, mikä hänestä on käsittämätöntä — elämän, kukoistavan elämän sammuminen.

— Mutta hän elää, elää! Ja minä voin milloin tahansa — —!

Samassa hänen ryhtinsä murtui, totuus iski kyntensä mieheen ja hän tunsi ja tiesi: — hänen työnsä ja rakkautensa eivät voineet taipua virtana valumaan samaa uomaa.

Edessä oli elämän murjova ristiriita.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KAUPUNGIN LAPSI ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR

ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.